

**SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN
UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ**

Nazan ÖZKAN KORKMAZ
Yüksek Lisans Tezi
Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL
Ocak, 2023
Afyonkarahisar

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN
EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN
İNCELENMESİ

Hazırlayan
Nazan ÖZKAN KORKMAZ

Danışman
Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

AFYONKARAHİSAR 2023

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde bilimsel etik kurallara ve atıf gösterme ilkelerine riayet ettiğimi belirterek aksi bir durumun tespiti hâlinde sorumluluğun tamamen bana ait olduğunu kabul, beyan ve taahhüt ederim.

31/01/2023

İmza

Nazan ÖZKAN KORKMAZ

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ENSTİTÜ ONAYI

Öğrencinin	Adı- Soyadı	Nazan ÖZKAN KORKMAZ
	Numarası	190683107
	Anabilim Dalı	Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi
	Programı	Sosyal Bilgiler Eğitimi
	Program Düzeyi	☒ Yüksek Lisans ☐ Doktora ☐ Sanatta Yeterlik
Tezin Başlığı		Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi
Tez Savunma Sınav Tarihi		31.01.2023
Tez Savunma Sınav Saati		14:00

Yukarıda bilgileri verilen öğrenciye ait tez, Afyon Kocatepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca jüri üyeleri tarafından değerlendirilerek ☒oy birliği- ☐oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elbeyi PELİT
MÜDÜR

Bu tez, Enstitü Müdürlüğünce kontrol edilerek, elektronik imza kullanılarak onaylanmıştır.

ÖZET

SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

Nazan ÖZKAN KORKMAZ

AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Ocak, 2023

Danışman: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

Bu araştırma Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerinin incelenmesi amacıyla yapılmıştır. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji (olgu bilim) deseniyle tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Şanlıurfa il merkezinde ve ilçelerinde özel ve devlet ortaokullarında görev yapmakta olan 26 sosyal bilgiler öğretmeninden oluşmaktadır. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak uzman görüşü alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmış, veriler yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiş, tablolaştırılarak frekanslarla sunulmuş, doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Araştırma sonucunda; Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının avantajları ve dezavantajları konusunda görüşleri, Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliği hakkındaki görüşleri, gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sisteminin nasıl etkileneceği hakkındaki ön görüşleri temalarına ulaşılmıştır. Sosyal Bilgiler öğretmenleri Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecini; öğretmen, teknik problemler, öğrenci, iletişim, Şanlıurfa, eğitim- öğretim süreci, sağlık açısından değerlendirmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri; uzaktan eğitimin öğrencilerin akademik başarılarına olumsuz etki ettiğini, yüz yüze eğitimin yerini tutamadığını, sosyal, psikolojik, zihinsel ve fiziksel ağırlık sorunlarına sebep olduğunu ancak uzaktan eğitimin, eğitimde maliyeti düşürdüğünü, Covid-19 salgınından öğrenci ve öğretmenleri korumada etkili olduğu, eğitimde zaman ve mekân kavramını ortadan kaldırdığını vurgulamışlardır. Sosyal bilgiler öğretmenleri, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitimin, teknoloji doğru kullanılırsa, alt yapı eksiklikleri giderilip, öğrencilerin uzaktan eğitim yapabilmelerini sağlayan araç-gereçler temin edilirse, uzaktan eğitim yapmayı sağlayan uygulamalar arttırılırsa olumlu sonuçlarının doğacağını, bu sayede gelecekte benzer bir salgının tekrar yaşanması durumunda eğitimin sektöre uğramadan daha başarılı, aktif ve daha yoğun katılımlı bir şekilde devam edebileceğini, bundan sonra da uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimle harmanlanarak eğitim sisteminde yerini alacağını ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 salgını, uzaktan eğitim, sosyal bilgiler öğretmeni, sosyal bilgiler dersi.

ABSTRACT

REVIEW OF SOCIAL STUDIES TEACHERS OPINION ABOUT DISTANCE EDUCATION PROCES

Nazan ÖZKAN KORKMAZ

**AFYON KOCATEPE UNIVERSITY
INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF TURKISH AND SOCIAL SCIENCES EDUCATION**

January, 2023

Advisor: Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL

This research was done with the aim of analyzing of Social Studies Teachers' opinions on progress of Distance Education. Research is designed in phenomenology pattern from qualitative research methods. Study group of research consists of 26 Social Studies Teacher who work in private and state secondary schools in province center and districts of Şanlıurfa. Maximum variation sample from aimed samples was used in determining of the research group. As a data collection tool, a semi-structured interview form prepared by taking expert opinion was used, and the data were collected through semi-structured interviews. The data obtained were analyzed by content analysis, presented in tables and presented with frequencies, and supported by direct quotations. As a result of the research; Social Studies teachers' views on the distance education process applied in the Covid-19 epidemic, the advantages of the distance education applications applied in the Covid-19 epidemic. Social Studies teachers; the distance education process applied in the Covid-19 epidemic; evaluated in terms of teacher, technical problems, student, communication, Şanlıurfa, education-teaching process, health. Social Studies teachers say that distance education negatively affects the academic success of students, cannot replace face-to-face education, causes social, psychological, mental and physical health problems, but distance education reduces the cost in education, is effective in protecting students and teachers from Covid-19, and in education. They emphasized that the concept of time and space was eliminated. Social studies teachers stated that the distance education applied in the Covid-19 epidemic will have positive results if the technology is used correctly, the infrastructure deficiencies are eliminated, the tools that enable students to conduct distance education are provided, the applications that enable distance education are increased, so that in case of a similar epidemic in the future. They stated that education will continue without interruption, in a more successful, active and more intense manner, and that distance education will be blended with face-to-face education and take its place in our education system from now on.

Keywords: Covid-19 Epidemic, distance education, social studies teacher, social studies course.

ÖN SÖZ

Dünyada Covid-19 virüsünün ortaya çıkmasıyla pek çok hayat tümüyle etkilenmiştir. Alışkanlıklar, düzen virüs sebebiyle değişikliğe uğramıştır. Covid-19'dan etkilenen bir diğer alan da eğitim olmuştur. Eğitimin salgın sebebiyle uzaktan eğitime dönüşmesi, eğitim- öğretim sürecini baştan tasarlatmış ve yeni bir sürecin içine tüm öğretmen, öğrenci ve velileri de almıştır. Eğitimde böyle etkili bir değişiklik çeşitli araştırmaların yapılmasını da sağlamış ve bu çalışmada da sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Çalışmaya birçok kişinin katkısı olmuştur. Çalışmada katkısı bulunan Şanlıurfa'da görev yapan 26 sosyal bilgiler öğretmenine kıymetli zamanlarından ayırıp değerli görüşlerini benimle paylaştıkları için canı gönülden teşekkür ederim.

Yüksek lisans öğrenimim sürecinde yardımlarına başvurduğum, engin tecrübesi ve bilgisi ile desteklerini üzerimden hiç esirgemeyen sayın danışman hocam Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL'e, tüm tez yazma sürecim boyunca hep kapısını çaldığım ve hep yardımlarıyla yoluma devam edebildiğim çok kıymetli hocam Dr. Öğr. Üyesi Ceren UTKUGÜN'ne çok teşekkür ederim.

Ayrıca hayatımın her anında maddi ve manevi desteklerini üzerimden hiç esirgemeyen, bana hep güvenip önümdeki engelleri ortadan kaldıran aileme, beni hep gururlandıran ve benim yaptıklarımla gururlanan canım kardeşim Aydan ÖZKAN'a ve bana hep inanan, hep destek olan, her mücadeleye birlikte korkmadan girdiğim, tez yazma sürecim boyunca elinden gelen her yardımı yapan değerli eşim Halil KORKMAZ'a teşekkürlerimi sunuyorum. Olmasaydınız, başaramazdım.

Nazan ÖZKAN KORKMAZ
2023, Afyonkarahisar

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ETİK VE BİLİMSEL İLKELER SORUMLULUK BEYANI.....	ii
ENSTİTÜ ONAYI.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
ÖN SÖZ.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLOLAR LİSTESİ.....	ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	x
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1. COVID-19 SALGINI.....	7
1.1. SALGIN KAVRAMI VE KAPSAMI.....	7
1.2. COVID-19 SALGINININ KÜRESEL BOYUTA ULAŞMA SÜRECİ.....	8
1.3. COVID-19 SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE OKUL.....	9
2. UZAKTAN EĞİTİM.....	11
2.1. UZAKTAN EĞİTİM KAVRAMI.....	11
2.2. DÜNYADA UZAKTAN EĞİTİMİN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ.....	15
2.3. UZAKTAN EĞİTİM ALGISI.....	16
3. COVID-19 SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARI.....	18
3.1. COVID-19 SÜRECİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ.....	20
3.2. COVID-19 SÜRECİNDE YÜRÜTÜLEN UZAKTAN EĞİTİM ÇALIŞMALARININ SOSYAL BİLGİLER DERSİNE AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI.....	21
4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	25

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

1. ARAŞTIRMA MODELİ.....	28
2. ÇALIŞMA GRUBU.....	28
3. VERİ TOPLAMA ARACI.....	29
4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ.....	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ.....	32
1.1. COVID-19 SALGININDA UYGULANAN UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ.....	32

1.2. COVID-19 SALGININDA UYGULANAN UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARININ AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	38
1.3. COVID-19 SALGINI SONRASINDA UZAKTAN EĞİTİMİN KULLANILABİLİRLİĞİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ	43
TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER.....	49
KAYNAKÇA.....	55
EKLER	61

TABLÖLAR LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Uzaktan Eğitimin Türkiye Bağlamında Dönem ve Evreleri	18
Tablo 2. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri	29
Tablo 3. Covid-19 Salgınında Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Görüşleri	32
Tablo 4. Covid-19 Salgınında Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşleri	38
Tablo 5. Covid-19 Salgını Sonrasında Uzaktan Eğitimin Kullanılabilirliğine Yönelik Görüşleri	43
Tablo 6. Gelecekte Benzer Bir Salgın Yaşanması Durumunda Eğitim Sisteminin Nasıl Etkileneceğine Yönelik Görüşleri.....	45

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%: Yüzde

COVID: Korona Virüs Hastalığı

DSO: Dünya Sağlık Örgütü

EBA: Eğitim Bilişim Ağı

ERKEK:E

f: Frekans

FATİH : Fırsatları Artırma Teknolojiyi İyileştirme Hareketi

KADIN:K

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

MERS: Orta Doğu Solunum Sendromu

RNA: Ribonükleik Asit

SARS : Ağır Akut Solunum Yetersizliği Sendromu

SBDÖP: Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programı

TDK: Türk Dil Kurumu

TRT: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

UNESCO: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim Ve Kültür Örgütü

WHO: World Health Organization

Vb.:Ve Benzeri

GİRİŞ

Eğitim, bir toplumun en önemli yapıtaşlarından biridir. Toplumu toplum yapan unsurları içermektedir. Toplumun değer yargılarının aktarılması, çözülmesi beklenen problemlerin çözümlendirilmesi ve bireyleri hayata hazırlamak için gereken alt yapıyı oluşturmak eğitimin misyonları arasında görülmektedir. Eğitime yüklenen misyonlara bakılarak eğitim kavramının literatürde çok sayıda tanımı bulunmaktadır. En genel anlamıyla eğitim, bireyin davranışlarında kasıtlı olarak yapılan istendik değişiklik oluşturma sürecidir (Erdem, 2005). Ertürk (1975) eğitimi, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir diyerek; Açıkgöz (2000) ise öğretimi öğrencinin gelişimini hedef edinen ve öğrenmenin başlaması, sürdürülmesi ve gerçekleşmesi için düzenli, planlı yapılan etkinliklerden oluşan bir süreçtir diyerek ifade etmişlerdir. Bu tanımlardan yola çıkarak eğitim ve öğretimin birbirinden ayrılmaması gereken iki kavram olduğu anlaşılmaktadır. İnsanın, ilk dünyaya gelmesiyle başlayan eğitim ve öğretim birbirinden ayrılamayan süreçlerdir. Bu süreçler birçok safhalardan geçerek günümüze kadar gelmiştir (Dinçer, 2016).

Eğitim sürecinin temel amacı, bireylere kendi potansiyellerini özgürce ortaya koyarak çevreleriyle uyum yeteneği kazandıracak donanımlar kazandırıp üretken kılmaktır. Teknolojik araçlar, bireylere hızlı teknolojik gelişmelerle giderek karmaşıklaşan toplum yaşamına ayak uydurabilmek için, çağdaş bilgi, beceri ve tutumlar kazanmalarında geniş olanaklar sunmaktadırlar (Çoban, 2007). Bugün, “teknoloji” olarak tanımlanan ve anlam itibarıyla üretim hizmetlerinin gelişim ve yönetimini içeren bilimsel uygulamalar, özellikle sanayi alanıyla birlikte etkinliğini arttırarak günümüzde pek çok alanın ihtiyacını karşıladığı bir duruma gelmektedir (TDK, 2021; Ural, 2015). Bu gelişim, küresel anlamda neredeyse tüm toplumlarda etkisini göstermekte ve toplumlar giderek artan bir şekilde teknolojik uygulamalardan faydalanmaya başlamaktadırlar. Teknoloji, sosyal olarak da son yıllarda yediden yetmiş tüm bireylerde etkisini göstermeye devam etmektedir (Tuncer, 2021).

Teknolojinin gelişmesi, sosyal yaşamın her alanında değişime neden olmaktadır. Bu değişiklikler aynı zamanda eğitim kurumlarının yapısını ve işlevini de etkilemektedir. Endüstri, ekonomi ve iletişim gibi birçok sosyal sistem, yükseköğretim kurumlarının teknolojiyi kullanabilen bireyler yetiştirmesini beklemektedir. Eğitim sisteminin beklentisi akademisyenlerden, yalnızca eğitim teknolojisinin kullanımını öğrenmeleri

değil, aynı zamanda eğitim etkinliklerinde de teknolojiyi kullanmalarıdır (Dertli, 2021). Bu nedenle toplum, öğrenci-bilgisayar oranını artırarak eğitim kalitesini iyileştirmenin yollarını aramaktadır (Akpınar, 2003). 21. yüzyıl becerileri, sürekli değişen öğrenci profilleri, kitlesel açık çevrimiçi dersler, küreselleşme, rekabet ve kitleselleşme gibi öne çıkan temalar, yükseköğretimde değişikliklere yol açan faktörler olarak gösterilmektedir (Şendağ ve Gedik, 2015). Son yıllarda Türkiye’de hem okullardaki eğitimde teknoloji kullanımı hem de uzaktan eğitim gibi farklı eğitim alanları yaygınlaşmaktadır (Yıldırım, Yıldırım, Çelik ve Karaman, 2014). Türkiye’de 2000’li yılların başından itibaren, teknolojiye gelişmelerin etkisiyle uzaktan/çevrimiçi eğitim, milyonlarca öğrenciyi ulaşmaya devam etmektedir (Bozkurt, 2017).

Çin’in Wuhan şehrinde Aralık 2019’da ortaya çıkan yeni tip koronavirüs (Covid-19), kısa zaman içinde Çin devlet sınırlarını aşp, dünya genelinde görülerek küresel bir salgın halini almış ve tüm insanlığı ciddi ölçüde tehdit eder hale gelmiştir. Bu virüs yıllarca var olan, insanların kış mevsiminde yakalandıkları hastalığın mutasyona uğrayarak daha bulaşıcı ve daha öldürücü bir hastalık haline dönüşmüş şeklindedir. (Aslan, 2020). Covid-19 virüsünün ortaya çıkması ve küresel bir hastalık olarak kabul edilmesi yeni dünya düzenini de beraberinde getirmiştir. Dünya genelinde yaşanan salgın boyunca uzaktan eğitim süreci tamamen hayatımıza girmiş ve milyonlarca öğretmen ve öğrencinin uzaktan eğitim sürecine dâhil olmasına sebep olmuştur.

Uzaktan eğitim literatürde pek çok benzer tanıma sahiptir. Uzunboylu ve Tucay’ın (2012) tanımına göre uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmen aynı ortamda bulunmadan farklı ortamda olmasına rağmen gerçekleştirilen eğitimidir. Diğer ve daha detaylı bir tanımda ise; uzaktan eğitim, bilgi iletişim teknolojilerinin gelişimi ile öğretmen ve öğrencinin aynı mekânda olmadan eğitim-öğretim faaliyetlerinin posta ve bilişim teknolojileri sayesinde yürütüldüğü bir eğitim sistemi modeli olarak görülmektedir (İşman, 2011). Uzaktan eğitimin hızla yaygınlaşmasının en temel sebeplerinden biri, yüz yüze eğitime göre birtakım avantajlar sağlıyor olmasıdır (Natriello, 2005). Bu avantajların arasında, hem öğretmen ve öğrencilere okula ulaşım gibi faaliyetlerde kaybettikleri zamandan tasarruf sağlaması, hem de mekân ve zamansal olarak esnek olmasından dolayı okullarda verilen eğitime göre maliyetinin düşüklüğü yer almaktadır (Baturay, 2010; Bawaneh, 2021; Kaya, 2002).

Problem Durumu

Dünyada 2019 yılının Aralık ayında ortaya çıkan, Covid-19 ilk defa Çin'in Wuhan şehrinde görülmüştür. Küresel bir bulaş özelliği olan Covid-19, yayılımını Avrupa başta olmak üzere tüm dünyada göstermiştir (World Health Organization [WHO], 2020). Covid-19 dünya üzerinde yayılımını arttırması sebebiyle hastalıkların yayılma hızını düşürmek ve bulaş zincirini kırmak adına eğitim ve öğretime ara verilmesi ya da tamamen kapatılması çözüm yolu olarak benimsenmiştir (De Luca, 2015). Bu gerekçeyle birlikte, Covid-19 salgınının yayılımını düşürmek için birçok ülkede ilk- orta düzey, yükseköğretim kurumları ve diğer eğitim kurumlarının geçici olarak kapatılmasına karar verilmiştir. Türkiye'de görülen ilk Covid-19 vakası Sağlık Bakanlığı'nın 11 Mart 2020 açıklamayla kayıtlara geçmiştir, bununla birlikte Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) 16 Mart 2020 tarihinde, YÖK ise kendisine bağlı kurumlarda 25 Mart 2020 tarihinde geçici süre ile eğitime ara vermiştir (MEB, 2020; YÖK, 2020). Verilen bu kararlardan sonra tüm MEB kurumları ve bütün üniversiteler dijital ortamda uzaktan eğitim kararı almışlardır.

Uzaktan eğitimin ortaya çıkış tarihi 1800'lü yıllara dayanmasına rağmen uzaktan eğitim faaliyetleri 20. yüzyılların ortalarında kullanılmaya başlanmıştır (İşman, 2011). Türkiye'de ise uzaktan eğitim 2000'li yılların başından itibaren, milyonlarca öğrenciye ulaşır hale gelmiş ve eğitimde kullanılır olmuştur (Bozkurt, 2017). Uzaktan eğitimin çok kısa sürede yaygınlaşmasının en temel sebebi yüz yüze eğitime bir alternatif sunuyor olmasıdır (Natriello, 2005). Baturay'a (2010) göre, bu avantajların arasında, hem öğretmen ve öğrencilere, okula ulaşım gibi faaliyetlerde kaybettikleri zamandan tasarruf sağlaması, hem de mekân ve zamansal olarak esnek olmasından dolayı okullarda verilen eğitime göre maliyetinin düşüklüğü yer almaktadır. Uzaktan eğitimin zamanla öğrenciler tarafından sevilmesi, esnek çalışma saatlerinin uygulanabilir olması öğrenci, öğretmen, veli eğitim ayağında uzaktan eğitimin kullanışlılığını arttırmış ve bu da zamanla uzaktan eğitimin eğitim-öğretim süreçlerinde geçici bir çözüm değil eğitimin bir parçası haline gelmesini sağlamıştır. Bütün bu avantajlar doğrultusunda uzaktan eğitimin yaygınlaşacağını hatta yüz yüze eğitimden daha fazla tercih edileceği öngörülmektedir (Gökmen, Duman ve Horzum, 2016).

Covid-19 salgınıyla birlikte eğitimde değişen gelişmeler olmuş ve uzaktan eğitim salgının yayılımını azaltmada destek olarak uygulanır hale getirilmiştir. Uzaktan eğitimin gelecekte de bir alternatif olarak kullanılacak olması hatta yüz yüze eğitimin yerini alma ihtimalinin konuşulması uzaktan eğitimin önemini ortaya koyar niteliktedir. Bu sebeple

eğitimin içinde bulunan sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin alınması güncel ihtiyaçları karşılayan uzaktan eğitim kavramının değerlendirilmesi, eksik ve geliştirilmesi gereken yanlarının belirlenmesi açısından araştırmanın önemini göstermektedir. Covid-19 sürecinin ardından daha önemli hale gelen uzaktan eğitim kavramının etkili şekilde uygulanabilmesi, eksikliklerinin ve yeterliliklerinin belirlenmesi öğretmenlerin görüşlerine göre şekillenmektedir. Bu sebeple yapılan araştırma; uzaktan eğitim teknolojilerinin öğretmenlerin yaşadığı süreç çerçevesinde karşılaşılan engelleri, aksaklıkları ve yeterlilikleri belirleme konusunda gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Araştırma Problemi

Covid-19 salgınının dünyada yayılım göstermesi, alışılan yaşam düzeninin dışına çıkılmasına sebep olmuştur. Salgının küresel boyuta ulaşması ve yayılım hızının kesilememesi bilim insanlarını harekete geçirmiş ve insanlar sosyal izolasyon sağlamak zorunda kalmıştır. Salgın süreci eğitim sistemini de etkilemiş ve eğitimde öğretmenlerin de alışık olmadığı süreçlere dâhil olmasını zorunlu kılmıştır. Bu sebeple öğretmenler uzaktan eğitim sürecine ani bir kararla dâhil olmuştur. Öğretmenlerin bu sistem hakkındaki fikirleri, sisteme karşı yeterlilikleri bilinmeden hızla uzaktan eğitim sürecinin başlatılmış olması ve öğretmenlerin bu süreci deneyimlemiş olması, görüşlerinin alınması konusunda araştırmalar yapılmasını gerekli kılmıştır.

Türkiye’de Covid-19 vakasının Mart 2020’de görülmesiyle eğitime ara verilmiş 2019-2020 bahar döneminde okullar kapatılarak uzaktan eğitim yapılmaya başlanmıştır. Salgınla birlikte eğitimin uzaktan eğitime dönüşmesi öğretmen ve öğrencilerin yeni bir eğitim öğretim sürecine alışmasına neden olmuştur. Uzaktan eğitim ile verilen derslerden biri de sosyal bilgiler dersi olmuştur ve diğer tüm branş öğretmenleri gibi sosyal bilgiler öğretmenleri de bu sürece hazırlıksız yakalanmıştır. Sürecin devam etmesiyle öğretmenlerin uzaktan eğitime alışması sağlanmış fakat yine de olumsuzluklar yaşanmaya devam etmiştir (Demir ve Koçak, 2021). Bu sebeple bu araştırmada, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde karşılaştığı sorunlar, edindiği tecrübeler ve uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşleri konu edilmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Türkiye’de Covid-19 sürecinde yüz yüze eğitim sürecine alternatif olarak belirlenen ve kullanılmaya başlanan uzaktan eğitim sistemine ilişkin

sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşlerini değerlendirmektir. Bu kapsamda aşağıdaki sorulara sorulara cevap aranmıştır.

1- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşleri nelerdir?

2- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgınında uzaktan eğitim uygulamalarının avantajları konusunda görüşleriniz nelerdir?

3- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliği hakkında düşünceleriniz nelerdir?

4- Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sistemi için öngörüleriniz nelerdir?

Araştırmanın Önemi

İnsanlık var olduğu sürece eğitim hep devam edecektir ki toplumların gelişmesi, nitelikli insanların dünyaya kazandırılması için hep bir eğitime süreci olmak zorundadır. Değişen zaman ise yaşamın dolayısıyla eğitimin işleyişinin farklılığa gitmesine yol açmaktadır. Eğitim çeşitli sebeplere bağlı olarak değişmektedir ve bu değişimler bazen istendik olabildiği gibi bazı durumlarda da zorunlu değişiklik olmaktadır.

Tüm dünyanın yaşadığı Covid-19 süreci eğitimin sekteye uğramasına sebep olmuş ve eğitim kaybının yaşanmaması için insanlara alternatif eğitim yolları aratmıştır. Eğitimcilerin bu salgın süreci boyunca eğitime devam ederken eğitimde mesafeyi azaltma, eğitimin devamlılığını sağlama, fiziksel eğitim ortamlarından ayrılma gibi ana başlıklarla eğitimde devamlılığı sağlama kaygıları olmuştur. Uzaktan eğitim de hem öğrencilere eğitimin ulaşabildiği hem de insanların sosyal mesafelerini koruyabildiği, topluma karışmadan evlerinden eğitime katılabildikleri bir süreci tüm öğretmen, öğrenci ve velilere sunmuştur. Salgın süreci sonunda da uzaktan eğitimin hayatımızda kalacağı düşünülmektedir, bu sürecin kalıcı olarak hayatımıza girmesi daha kaliteli uzaktan eğitim olanaklarının sağlanabilmesi, eksik ve fazla yönlerinin belirlenmesi, kullanılabilirliğinin artırılması, geliştirilebilir yönlerinin belirlenmesi ve salgınla tecrübe edilen uzaktan eğitimin sürecinin detaylandırılabilmesi için öğretmenlerin görüşleri en doğru kaynak olarak düşünülmektedir. Bu doğrultuda süreç boyunca uzaktan eğitim ile derslerini devam ettirmiş sosyal bilgiler öğretmenlerinin, özellikle de Şanlıurfa ilinin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda, görüşlerinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sayıtlılar

Araştırma esnasında “Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitim Sürecine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi” ile toplanan verilerde, çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenlerinin araştırma sorularına verdiği yanıtların gerçeği yansıttığı düşünülmektedir.

Sınırlılıklar

Yapılan araştırma, 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Türkiye’nin Şanlıurfa ilinde görev yapmakta olan 26 sosyal bilgiler öğretmenin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleriyle sınırlıdır.

Tanımlar

Eğitim: Bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme sürecidir (Ertürk, 1991).

Uzaktan Eğitim: Öğrenciyle eğitsel kaynaklar arasında bağlantı kurularak gerçekleştirilen bir eğitim sistemidir (CDLP, 2004).

Öğretim: Tedrisatın eylem ya da tekil halidir “ders verme”, “ders okutma”, “ders öğretme” sürecidir (Duman, 2003).

İnternet Tabanlı Eğitim: Gelişmiş teknolojik gereçlerle birbirinden uzak öğrenciler ve eğitim kadrosunun etkileşimli olarak veri alışverişinde bulunması şeklinde yapılan eğitimidir (Odabaş, 2003).

Öğrenme Ortamı: Öğrencilerin öğrenmesini sağlayan çeşitli farklı fiziksel mekânlar, kültürler, ortamlar anlamındadır (Bates, 2015).

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde; uzaktan eğitim kavramı ve gelişim süreci, çevrimiçi derslerin uygulanırılığı, uygulamalı ders kavramı, farklı veri tabanlarında, Türkçe ve İngilizce makale, kitap, tez literatür taraması yapılarak konu ile ilgili bulunan çalışmalara yer verilmiştir.

1. COVID-19 SALGINI

Yeni tip Covid-19 ilk olarak Çin'in Wuhan şehrinde görülmüştür. İlk tespit edildiği yer ise bölgede bulunan özellikle deniz ürünlerinin satıldığı hayvan pazarı olarak gösterilmiştir. Hastalık nefes darlığı, ateş, halsizlik, öksürük, solunum yolu gibi belirtiler göstermiş ve 2019 yılının sonlarında aralık ayında araştırılmış, 13 Ocak 2020 tarihinde tanımlanmıştır. Hastalığın hızla artması Çin'in ardından, Asya Kıta'sını, oradan da diğer kıtaları aşmaya başlaması, Dünya Sağlık Örgütü tarafından 30 Ocak 2020 tarihinde "uluslararası boyutta halk sağlığı acil durumu" görülmüştür. Covid-19'un 113 ülkeye yayılmasıyla beraber 11 Mart 2020'de bu hastalık küresel salgın yani pandemi olarak ilan edilmiştir. Türkiye'de ise kayıtlara geçen ilk hasta vakası 10 Mart 2020 tarihindedir. (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020).

İnsanlığın sıfır noktasından günümüze kadar gelen enfeksiyon hastalıkları yaklaşık olarak 6.5 milyon kadar eskiye dayanmaktadır 2.6 milyon yıl öncesinde insanların avcılık toplayıcılıkla yaşamlarını sürdürmeleri, böcek, bitki ve hayvan atıklarıyla beslenmeleri enfeksiyon hastalıklarının başlangıcını getirmiştir. Günümüzden 10 bin yıl önce yerleşik yaşama geçilmeye başlanması, yerleşik yaşamla birlikte tarım faaliyetlerinin başlaması ürünlerin ticaretinin yapılması sağlamış ve ürünlerin satılacağı pazarların kurulmasıyla sağlık sorunlarının yayılması kaçınılmaz olmuştur. Böylece hastalıklar salgın halini almıştır (Özkoçak vd. 2020).

1.1. SALGIN KAVRAMI VE KAPSAMI

İnsanlığın var olmasıyla birlikte avcılık toplayıcılıktan daha gelişmiş dönemlere geçilmiş, zaman içinde de nüfus sayısında artmalar ve patlamalar görülmüştür. İnsan nüfusunun artması ve teknolojinin gelişimi doğru orantıda devam etmiş ve bulunan icatlar, yenilikler insanların farklı coğrafi bölgelere dağılmalarına neden olmuştur. Böylece insanlığın var olmasıyla beraber var olan hastalıklar da dünyanın çeşitli coğrafyalarına yayılmıştır. İnsanların zaman içinde artan etkileşimleri salgınların da

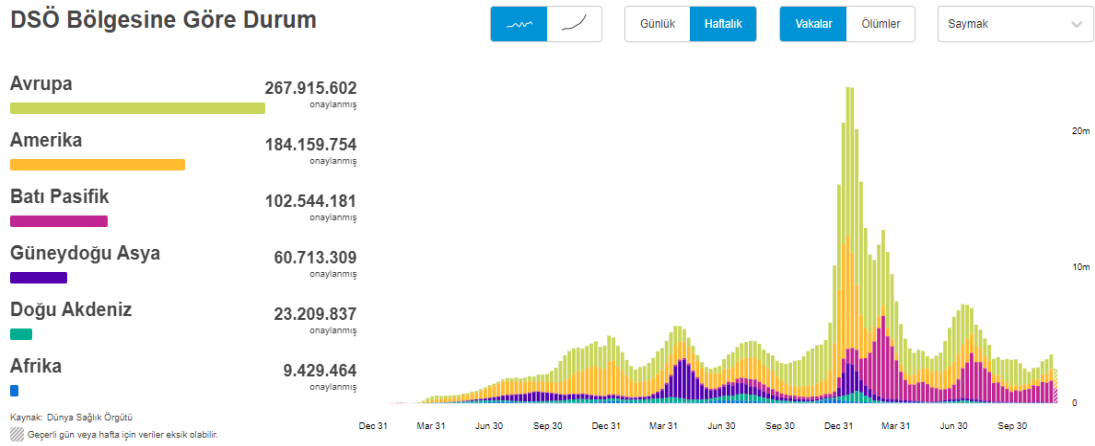
artmasını sağlamıştır. Salgınlar insanlık tarihi başladığı zamandan beri bilinen ve mücadele edilen bir kavram olmuştur. Çünkü salgınlar sadece bireyin yaşantısını etkilemekle kalmayıp tüm toplumun sosyal ve doğal yaşantısında sorunlara yol açmıştır (Çağatay vd. 2021). Tüm tarih boyunca salgınlar insanların ölümüne, devlet ekonomilerinin çökmesine, yönetim biçimlerinin işleyişine, toplum zaferlerine, sosyal hayatlarına, sanat ve sanat anlayışına kısaca insanın elinin değdiği her noktaya olumsuz etkiler yapmıştır (Aydın, 2008). Salgınların analiz edilmesi, araştırılması, kayıt altına alınması ileri zamanlarda karşılaşılabilecek salgınlarla mücadelede insanlığa desteği olmuştur. Salgınlar sadece sağlık sorunu olmakla kalmayıp sosyal, siyasi ve ekonomik sorunları da beraberinde getirmiştir. Bununla birlikte tarihi kayıtlarda salgınların devletlerin çöküşlerine neden olduğu görülmüştür.

1.2. COVID-19 SALGINININ KÜRESEL BOYUTA ULAŞMA SÜRECİ

Bütün koronavirüsler insanlarda, özellikle de yetişkinlerde solunum yolu hastalıklarına sebep olmaktadır. Solunum yolu hastalıklarının ilerlemesinin, akut solunum sendromu, bronşit, çoklu organ yetmezliği, ağıt akut solunum sendromu hatta ölüm gibi ağır sonuçları olabilmektedir. Covid-19, teşhisi konulan hasta sayısında toplam 3115.180.44 vaka sayısı ile en yaygın virüs olma özelliğini taşımaktadır (WHO, 2020).

Tarihsel süreçte tifo, Hong Kong gribi, kolera, kara veba, domuz gribi gibi pandemik hastalıklar yaşanmıştır. Bugün ise hala HIV/ AIDS ve Covid-19 salgını devam etmektedir. 2019 yılında Çin’de başlayan Covid-19 zamanla yayılmaya başlamış ve Çin hükümeti salgını kontrol altına almak ve erken tanı koyabilmek için araştırmalar yapmıştır. Yapılan araştırmaların sonunda bu yayılan virüsün adı SARS-COV-2 olarak verilmiştir. Covid-19, 2020 yılının Ocak ayında büyük bir yayılım hızı göstermiştir. Bu yayılımla beraber, Kuzey Amerika, Asya-Pasifik ve Avrupa’da virüse yakalanan insan sayıları rapor edilmeye başlanmıştır. Böylelikle 11 Mart 2020 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), Covid-19’u küresel salgın ilan etmiş ve bu virüse 2019-yeni koronavirüs (2019-nCoV) adı verilmiştir (WHO, 2020). Virüsün temasından sonra belirli bir kuluçka süresinin olduğu bilinmektedir. Semptomların ortaya çıkması için kişilere bağlı olarak 2 ile 27 gün geçebileceği ve bu sürede başka insanlara bulaşma ihtimali olduğu için virüs yayılım hızı oldukça yüksektir. Covid-19 nefes ve damlacık yolu ile kişilerarası bulaşma riski olan bir hastalıktır (Akkoyunlu ve Bardakcı, 2020). Covid-19 taşıyıcısı olan kimselerle aynı mekânda maskesiz nefes alıp verme, konuşma, hapsirme gibi eylemler Covid-19’un yayılmasına neden olmaktadır (Chou vd., 2018).

Şekil 1. Covid-19 Pandemisinde Dünya Geneline Bildirilen Vaka Sayısı

Kaynak: DSÖ, 2022.

Covid-19 salgınının bütün dünyayı tehdit eden bir hastalık olduğu Şekil 1’de görülmektedir.

Covid-19 salgınıyla beraber insanların yaşamında büyük değişiklikler olmuştur (Demirbaş ve Koçak, 2020). Bu salgınla, sosyal mesafe kuralları gelmiş, evde kal çağrıları yapılmış, sosyal izolasyon başlamış, öğrenciler uzaktan eğitime geçirilmiştir. Dünyada hızla yayılan bu salgının ilerlemesini durdurabilmek için zorunlu olmadığı müddetçe evlerden çıkmak yasaklanmıştır (Nishiura, 2020).

Covid-19 dünyayı sadece salgın olup ölümlerle değil psikolojik olarak tehdit etmiştir. İnsanlar kaygılı ve korku kaplı ruh hallerine bürünmüşlerdir (Yalçın, Dai ve Erkoç, 2020). Türkiye Covid-19 salgınında, dünya üzerinde en geç etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Dünya genelinde ölüm oranları ve hasta sayısı giderek artmış bu da eğitim, ekonomi, spor, sağlık sosyo-kültürel alanlarda herkesi etkisi altına almıştır (Çiftçi ve Çoksüer, 2020).

Hastalığın kuluçka döneminin olması, Covid-19 testlerinin yüzde yüz doğruluğunun olmaması, insanların ekonomik sebeplerde işe gitmek zorunda olması, bazı kimselerin yeterince tedbir almaması gibi durumlar 2019’da başlayan Covid-19 sürecinin hızla tüm dünyada yayılmasına ve insanların ölümleriyle sonuçlanmasına yol açmıştır.

1.3. COVID-19 SÜRECİNDE ÖĞRETMEN VE OKUL

Covid-19 yayılım göstermeye başladığı ilk günden itibaren tüm insanların hayatında kalıcı değişiklikler yaratmıştır. Tüm dünyayı etkilemiş, sosyal faaliyetleri durdurmuş bununla birlikte ekonomik faaliyetlerin de aksamasına neden olmuştur. Covid-19, insanların hiç hazır olmadığı bir anda ortaya çıkmış ve politikadan aile

hayatına herkesi olumsuz etkilemiş, okullara ara verilmesine, ardından okulların kapanmasına neden olmuştur. Covid-19 sebebiyle eğitim yüz yüze yapılamamış, okullarda eğitim uzaktan verilmeye başlanmıştır. Bu durum öğretmen ve okulu kökten etkilemiştir (Kantos vd., 2022).

11 Mart 2020 tarihinden itibaren Türkiye’de eğitime 3 hafta ara verilmiş, ardından tüm kademelerde uzaktan eğitime geçilmiştir. 23 Mart 2020 Pazartesi tarihinden itibaren sonra öğrenciler EBA üzerinden eğitimlere devam etmişlerdir (Emin ve Altunel, 2021). EBA üzerinden yapılan dersler öğretmenler için bir ilk olmuş ve öğretmenlerin mevcut durumun dışına çıkmasına neden olmuştur. Uzaktan eğitimin başlamasıyla birlikte öğretmenler teknolojik bilgilerini sınamış, dinamik bir sistem yaratmaya çalışmış, alışık oldukları sistemden başka bir sisteme geçerek eğitim- öğretim faaliyetlerini devam ettirmeye çalışmışlardır.

Bir uzaktan eğitim sürecinin en kritik bileşenlerinden biri öğreticidir (Pajares, 1992). Uzaktan eğitimin uzun süre eğitim ihtiyacını karşılaması öğretmenlerin teknolojiyle iç içe olmaları gerektiğini göstermiştir (Başaran, Ülger vd., 2021). Uzaktan eğitimde öğretmenlere çok fazla rol yüklenmiş ve öğrencilerin yeni sisteme uyum sağlaması, eğitimin aksamaması, hastalığın kontrol altına alınmasında görevlerinin olması bu görevlerden bazıları olmuştur. Covid-19 sürecinde öğretmenlerin büyük çoğunluğu sürecin verimli geçmesi için birçok uygulama ve program kullanarak, öğrenciyi aktif tutmaya çalışmıştır (Balaman ve Tiryaki, 2021).

Covid-19 salgınının tüm meslek gruplarını etkisi altına aldığı gibi öğretmenlik mesleğini de psikolojik olarak olumsuz etkilemiştir. Arslan vd. (2020) yaptığı çalışmada, öğretmenlerin Covid-19 salgını sürecinde psikolojik sorunlar, kaygı ve depresyon incelemiş ve anksiyete ve depresyon arasında orta düzeyde ve pozitif yönlü bir ilişki bulunduğunu saptamıştır. Salgın sürecinde tüm ülkeler yeni bir eğitim sistemi oluşturmaya çalışmakta ve kesintisiz eğitimin devam edebilmesi için çözümün dijital eğitimde olduğu ön görülmüştür (Gilani, 2020).

Okullar eğitim-öğretimi sağlayan kurumlardır. Okullar Covid-19 salgını nedeniyle kapatılmış, dünya genelindeki ülkeler eğitimde aksama yaşanmaması için yeni sistemler geliştirmeye çalışmıştır. Çünkü okulların tamamlaması gereken öğretim programlarının olması ve her sene yeni okula başlayacak pek çok öğrencinin bulunması eğitimin durmadan devam etmesini gerektirmektedir. Covid-19 virüs salgınının

görüldüğü tüm ülkelerde en önemli hedeflerden biri eğitimin kesintiye uğramadan devam etmesini sağlamak olmuştur. Bu süreçte, ülkelerin çoğunlukla farklı teknolojik alt yapılarla destekledikleri uzaktan eğitim imkânlarını kullandıkları görülmektedir (Can, 2020).

2. UZAKTAN EĞİTİM

2.1. UZAKTAN EĞİTİM KAVRAMI

Eğitim, insanların yaşadığı kültürün inançlarını, yaşayış şekillerini ve yaşama dair her standardını öğrenmesinde etkili olan sosyal süreçler olarak tanımlanmaktadır. Eğitim, bireylerin toplumdaki davranışlarını şekillendiren süreçlerin bütünü anlamına da gelmektedir (Yılmaz, 2012). Eğitim insanların sahip olduğu ya da olmadığı yeteneklerin belirlenerek, bu yeteneklerin gelişmesinde etkili olan faktördür. Bu sayede insanlar yaşama hazır hale gelerek toplumda düzen içinde yaşamaktadır (İşman, 2008). Eğitim işlevi gereği öğrencilerin zihinsel gelişimini sağlamada ve eğitimlerin devamlılığında teknolojinin kullanılması eğitim sürecinin etkili ve daha kalıcı olmasına zemin hazırlamaktadır. Yaşanılan yüzyılın teknoloji çağı olarak nitelendirilip, son yüzyılların teknolojik buluşlarla taşması eğitimin teknolojik nitelik kazanmasına etkili olmaktadır (İşman 2005).

Eğitimin tanımları incelendiğinde, eğitimin en önemli amacının bireyde etkili bir gelişim süreci ve zihinsel olgunlaşmayı sağlayan süreç olduğu ortaya çıkmaktadır. Eğitimin bu tanımı doğrultusunda birey yetiştirme ve eğitimi geliştirme süreçleri farklı öğrenme-öğretme ortamları oluşturmaktadır. Bu ortamların ise kalıcı öğrenme-öğretmede etkili olması beklenmektedir (İşman, 2002). Eğitim-öğretim ortamlarının, öğrenciler üzerinde etkili, dikkat çeken, aranılan ortamlar olması sağlanmalı, öğrenme-öğretme ortamları zenginleştirilmelidir. Bu zenginleştirme teknolojinin eğitime entegrasyonu ile sağlanabilmektedir.

Eğitimin temel hedeflerinden biri, teknoloji ve bilimden anlayan, bunların üreticisi olan nesiller yetiştirmektir. Teknolojinin gelişmesi, eğitim sisteminin yapısını ve eğitim ortamlarında uygulanan öğrenme-öğretme faaliyetlerini etkilemektedir. Çeşitlenen öğretim yöntemleri ile öğretmenler de eğitim teknolojilerini takip ederek değişen ve gelişen zamana uyum sağlamaya çalışmakta, bunun için de zamanlarını, inanç ve motivasyonlarını ilgili konuya odaklamaktadırlar (Pala, 2006). Okullarda öğretme öğrenme ortamını etkili hale getirmenin yolu, öğrencilerin uyarıcı zenginliği ile derse

katılmalarını sağlamaktır. Bu noktada bilgisayarın eğitim ortamında kullanılması uyarıcı zenginliği sağlayan bir unsur olmasını sağlamaktadır (Arslan, 2006).

Teknoloji, belirli bir sıra dâhilinde iş yapan insanların bu süreçte kullandığı makineler, olgular ve insanlarda var olacak değişimleri kontrol eden mekanizmadır (McDermott, 1981). Bireylerin doğayı inceleyerek doğadan yararlanmalarını ve öğrenmeye istekli hale getirerek bireylerin yeteneklerini arttıran sistem teknoloji olarak değerlendirilmektedir (Baytekin, 2005). Teknoloji son yüzyılda sürekli gelişmektedir. Teknolojinin bu gelişimi hayatımızın her alanına teknolojinin girmesini sağlamaktadır. Bilhassa eğitim alanında teknolojinin yeri ve önemi inkâr edilemez bir noktaya gelmektedir. Etkili bir eğitim gerçekleştirebilmek için teknolojinin imkânlarının kullanılması öğrenme-öğretme sürecinde nitelikli insan yetiştirmeye yardımcı olmaktadır (Barut, 2015).

Eğitimde teknoloji kullanımıyla öğrencilerin izleme ve değerlendirme çalışmalarında kolaylıklar sağlanacak, öğrenme-öğretme ortamları etkilenebilecek, öğretmenlerin mesleki ve bireysel gelişimlerine yarar sağlayabilecek ve bilimsel-teknolojik gelişmeler yakından takip edilebilecektir. Bu hususta eğitim teknolojisi ortaya çıkmaktadır. Geliştirilen yeni teknolojilerin eğitim alanında entegre edilmesi, öğrenme-öğretme süreçlerinde kalitenin yükselmesine katkı sağlamaktadır. Eğitimde yenilikçi teknolojinin kullanılması öğrencilerin öğrenmelerinde kolaylık sağlama, eğitimin sekteye uğrayabileceği zamanlarda eğitimi kesintiye uğratmamaktadır. Ayrıca eğitimde teknoloji kullanımı öğrencilerin hızlı öğrenmesini sağlamada ve öğretmenlerin mesleki doyumunda oldukça önemlidir.

Yenilikçi eğitimde öğretmenin teknoloji ile kaynaşması eğitim kalitesinde artışa da yardımcı olmaktadır. Teknolojinin tüm bilim dallarıyla bütünleşip eğitimin içene girmesi gereklidir. Bu etkileşimde öğretmenlerin çember dışında kalması düşünülemez bir olgudur. Eğitim ortamının daha etkili olabilmesi için öğretmenlerin teknolojiye gereken değeri vermesi, yenilikleri takip etmesi ve eğitimlerle teknolojik yeniliklerde kendini beslemesi gerekmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerin anlamasını sağlayacak, öğrencilere konular arası etkileşimi arttıracak tüm araç gereçler eğitim teknolojisinin kapsamına girmektedir. Eğitim teknolojisindeki araçlar öğrencilerin kolay öğrenmesinde ve konuyu içselleştirmede ve eğitimin devamlılığında öğretmenlerin en büyük yardımcısıdır (Yılmaz, 2012).

Eğitim teknolojisi, öğrencilerin ulaşılması istenen amaçlara yönelik ilerleyeceği yolda ihtiyacı olan materyalleri, mekânları ve bu öğelerin nasıl kullanılacağını inceleyen bir “disiplindir” (Çilenti, 1979). Eğitim teknolojileri, bilginin “Nasıl daha kolay öğretirim” düşüncesiyle ortaya çıkan bilgilerin en kolay ve kalıcı nasıl aktarılacağını ve aktarılırken kullanılacak yöntemleri, yararlanılacak araçları en iyi şekilde kullanmayı hedefleyen bir disiplin olarak da tanımlanabilmektedir (Şimşek, 2002). Başka bir tanımla ise eğitim teknolojisi, eğitimle ilgili personel, süreç, araç ve kuramların oluşturduğu sistemler bütünüdür (Alkan, 1997). Bu tanımda da belirtildiği gibi eğitim teknolojisi bir bütünden oluşur ve bu bütüne öğrenci, öğretmen, eğitim materyalleri, teknolojik alet ve bulgular, eğitim-öğretim süreci yer almaktadır. Bu bütün unsurların birinin eksikliği durumunda eğitim eksikliğe uğramakta ve eğitimin kalitesi düşmektedir.

Eğitim teknolojileri, bilimin çeşitli dalları ile zaman içinde var edilen, eğitim-öğretim faaliyetleri için etkili olacak biçimde bütünleştiren, bütün somut unsurların birlikte kullanılmasıyla ortaya çıkan genel sistemler olarak açıklanmaktadır (Rıza, 1997). Eğitim teknolojilerini, öğrenme öğretme anında yararlanılan ortamları da faydalı olacak biçimde ayarlandığı, etkinliğin çoğaltıldığı, öğrenme öğretme süreci boyunca ortaya çıkan problemlere son veren, ortaya çıkan ürünlerin sürekliliğinin ve veriminin arttığı bilim çevresince pekiştirilen sistemler birliği olarak açıklamaktadır (İşman, 2011). Kaya’ya (2005) göre de eğitim teknolojisi; sorunların tahlil edilebilmesi, sorunların çözümündeki uygulamaları, değerlendirmeleri ve bulguları derleyen organizasyonu içeren, bireyin öğrenmesindeki tüm yöntemleri kapsayan bütünleşik ve karmaşık süreçtir.

Teknolojinin gelişimiyle gelen değişim ve dönüşümler insanların hayatındaki tüm yapıları etkilediği gibi devlet örgütlerinde de işleyişin zaman içinde değişmesinde etkili olmaktadır (Usta, 2013). Örgütler işleyişlerini ve varlıklarını devam ettirebilmek için teknolojiyle birlikte var olan yeni gelişmeleri takip etmek ve bu gelişmeleri öğrenip uygulamaya koymak zorundadır. Bu örgütler bu gelişmeleri kendi işleyişlerine adapte edebildiği sürece güçlü kalabilmektedirler. Bu devlet örgütlerinden, teknolojiyi işleyiş sistemine uyarlaması gereken kurumun eğitim-öğretim sürecindeki okullar olduğu tahmin edilmelidir. Burada bahsi geçen örgütler, eğitim öğretim faaliyetlerinin gerçekleştiği okullar olarak düşünülmelidir. Eğitimin yeniliklere açık, gündemi takip eden, materyallerini çeşitlendiren ve bunları teknoloji takibiyle tamamlayan bir işleyiş olması gerekmektedir. Çünkü dünya teknolojinin ulaşılabilirliği ile eskiye oranla çok

daha yaygın, çok daha ulaşılabilir, çok daha içeriği zengin, çok daha verimli bir hal almaktadır. Eğitimde en iyiye ulaşmanın yolu teknolojiyi takip ederek gerçekleştirilebilir

Uzaktan eğitim kavramının ilk ortaya çıkışıyla ilgili çok çeşitli başlangıç noktaları belirtilmektedir. Bu başlangıç noktalarının tarihi 1700 ve 1800'lü yıllara dayandığı söylenmektedir. 1880'lü yıllarda genel tanımıyla uzaktan eğitim, öğretmen ve öğrencinin aynı ortamda bulunmadığı, farklı iletişim olanakları ile eğitim-öğretim faaliyetlerinin devamlılığının sağlanmasıdır (İşman, 2011). Teknolojide yaşanan gelişmeler sayesinde uzaktan eğitimin kullanıldığı alanların yaygınlaşması, uzaktan eğitim kavramının zaman içinde ilk ortaya çıktığı genel tanımından daha farklılaşmasına sebep olmuştur. Uzaktan eğitim kavramının bir başka tanımı da internet ağı bulunan bir platform aracılığı ile yapılan web tabanlı eğitim sistemi olarak belirtilmektedir (Tuncer ve Tanaş, 2011).

Geleneksel sınırlılıklar yüzünden veya yüz yüze eğitimin yapılmasına engel bir durum olduğunda, öğretmen ve öğrencinin aynı ortamda olmadığı zamanlarda sistematik ve planlı olan eğitim teknolojisi uzaktan eğitim olarak tanımlanmaktadır (Alkan, 1987). Mektup gibi basit örneklerle başlayan uzaktan eğitim süreci ilerleyen zamanlarda radyo, televizyon gibi kitle iletişim araçlarının kullanılmasıyla gerçekleştirilmiştir. Teknolojinin ilerlemesi ile internet kullanım alanının artması uzaktan eğitime bambaşka bir alan kazandırmıştır. İnternet teknolojisi uzaktan eğitimi, çevrimiçi eğitim, online eğitim, mobil eğitim, e öğrenme gibi kategorilere sokmuştur ve bu kategoriler günümüzde sıklıkla kullanılmaktadır (Doğan ve Koçak, 2020).

Günümüz dünyasında uzaktan eğitimin kabul edilen algısı internet yoluyla yapılan eğitim-öğretim yoludur. Uzaktan eğitimin öğretmen ve öğrencilere ulaşmasında temel yol internet kabul edilmektedir (Dryer, 2009). Uzaktan eğitimin içinde bulunduğu web tabanlı eğitimde öğrenciler eş zamanlı olan ya da olmayan, konferans araçları, elektronik postalar, düşünce ile bilgi paylaşımı yapabilmektedirler. Böylece hem öğrenciler eğitime ulaşma anlamında kesintiye uğramamakta hem de çoklu eğitim ortamları oluşturmaktadır. Bu teknoloji okul öncesinden üniversite eğitimine kadar her öğrencide uygulanabilir, etkileşimi arttırıcı bir sistemdir (Daugherty & Funke 1998). Uzaktan eğitim, toplum ihtiyaçlarını karşılamaya dair farklı imkânlar sunmaktadır (Karataş, 2008). Karataş'a (2008) göre, bu olanaklar şu şekildedir:

- Öğrencilerin eğitim çeşitliliğini arttırma,

- Eğitimde fırsat eşitliğini sağlama ya da fırsat eşitsizliğini en az seviyelere getirme,

- Daha büyük kitlelerin eğitimini basitleştirme,

- Eğitimde kalitenin maliyeti düşürme, kaliteyi yükseltme,

- Öğrencinin özgür alanı arttırma, eğitim ortamı sınırlarını kaldırma,

- Öğretim ortamlarını zenginleştirme imkânı sunma,

- Öğrencilerin kendi öğrenme stilleri geliştirmesine imkân tanıma,

- Öğrencilere öğrenmenin sorumluluğunu edindirme,

- Öğrencilerin, uzmanları tanıyıp, uzmanların çalışmalarıyla tanışmalarına olanak sağlama

- Eğitimin hem kitlesel bir alana çevirme hem de bireye özgü hale getirebilme,

- Birden fazla ve çeşitli kaynakların erişimini sağlama,

- Ulaşılan kaynaklara zaman ve mekân şartı olmadan erişim sağlayabilme,

- Geri bildirimleri öğrenciye hemen performans sonunda verme,

- Değerlendirmeyi uzaktan yapabilme.

2.2. DÜNYADA UZAKTAN EĞİTİMİN ORTAYA ÇIKIŞ SÜRECİ

Uzaktan eğitimin başlama noktası yapılan literatür taramalarına göre farklılık göstermektedir. 1700’lü yıllar uzaktan eğitim kavramının ortaya çıktığı ve kullanılmaya başlandığı tarihtir (Kaya, 2002). Akdemir’e (2011) göre ise, uzaktan eğitim, dünyada 1800’lü yıllara dayanmaktadır. Boston Gazetesinin 20 Mart 1728 tarihli sayısında, 1833 yılında bir İsveç gazetesinin mektup ile ders verileceği ilan edilmiştir, derslerin yapılıp yapılamadığı ise tam olarak belirtilmemiştir (Verduin ve Clark 1991). Kaya’ya (2002) göre, uzaktan eğitim dünyada ilk kez 1840 yılında öğrencilere mektupla ders anlatılarak İngiltere’de başlamıştır. Öğrencilere bu uzaktan eğitim sonunda not verilerek başarılarının değerlendirildiğini söylemiştir. 1874 senesinde, İngiltere’den sonra Amerika Illinois Wesleyan Üniversitesi’nde uzaktan eğitim yapılmaya başlanmış, 1884 senesinde ise Almanya’da öğrencilerin sınava hazırlanması için uzaktan eğitim okulu kurulmuş ve Almanya’da uzaktan eğitim başlamıştır, İsveç’te ise 1898 senesinde uzaktan eğitimle eğitimi gerçekleştiren bir lise kurmuştur (Kaya, 2002).

Uzaktan eğitimin başlangıcını oluşturan mektup süreci, Birinci Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle yerini radyo ve televizyonlara bırakmıştır. Savaştan sonra uzaktan eğitim geleneksel sınıf ortamından farklı bir sisteme geçerek radyo istasyonlarından uzaktan olarak devam etmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde 1919 yılında ilk defa uzaktan eğitim radyo istasyonu kurulmuştur. 1920 ve 1930 yılları arasında eğitim lisansı alan 200 üzerinde radyo istasyonu olmuştur (Shaikh, 2021). 1920 senesinde Wisconsin Hava Okulu, okul sınırlarını devlet sınırı içinde olduğunu söyleyerek uzaktan eğitimi ilk defa uygulamıştır. 1923 senesinde Amerika Birleşik Devletleri mektupla lise eğitimi başlatmıştır. Ohio Hava Okulu, 1929 senesinde uzaktan eğitimi radyo eğitim yayınları ile devam ettirmiştir.

Amerika Birleşik Devletleri'nde IOWA Üniversitesi 1932-1937 senelerinde televizyon ile uzaktan eğitim yayınlarına adım atmıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın 1939 senesinde başlamasıyla Fransa devleti öğrencilerine uzaktan eğitim vermeye başlamıştır. 1951 senesinde Western Reserve Üniversitesi, 1960 yılında British Open Üniversitesi televizyon ile uzaktan eğitim sürecine başlamışlardır. Hindistan, ABD, İngiltere, Kanada ilerleyen zaman içerisinde uzaktan eğitim faaliyetlerini televizyon ile devam ettiren ve bunu geliştiren ülkeler olmuşlardır (Saba, 2011). Uzaktan eğitim faaliyetleri 19.yüzyılda var olarak zaman geçtikçe yaygınlaşmış ve ortaya çıktığı tarihten itibaren de tüm dünyada yoğun olarak kullanılmıştır (İşman, 2008).

Teknolojinin ilerlemesiyle uzaktan eğitim, 1980 senesinden itibaren yayılım alanını genişletmiş, böylece uzaktan eğitimi tercih eden öğrenci sayısı ve uzaktan eğitim verebilen üniversite sayısı giderek artmıştır (Wallis, 2020). Uzaktan eğitimin bir mekâna bağlı olmadan eğitim verme imkânı sunabilmesi hem öğrenci hem de öğretmenlerin işini kolaylaştırmış ve dünyada uzaktan eğitimi tercih edilir hale getirmiştir. Mektup, radyo ve televizyona alternatif olarak ortaya çıkan internet uzaktan eğitimin olduğu noktadan çok daha ileri taşınmasına neden olmuştur. Bugün uzaktan eğitim görüntülü, sesli iletişimle devam etmektedir (Rumble ve Harry, 1982).

2.3. UZAKTAN EĞİTİM ALGISI

Düşünme yetisinin sonucunda bireyler üzerinde var olan ve çok tesirli olan imgelerin yorumlanmasıyla algı oluşur ve bu algı ile insanlar dünya ile bağlantı kurar. Duyu organları insanların uyarıları alabilmesi için şarttır ve böylece algılama başlayabilmektedir. Fakat oluşan her uyarılma doğru yorumsal veri içerecektir denilemez.

Verilerin işlenmesi duyu organları aracılığıyla gerçekleşir ve bilgi haline gelir bu sürecin sonucunda da algılama oluşur (Burkaz, 2016). Uzaktan eğitimin kullanıcıları öğretim üyeleri ve öğretim görevlileri, öğretmenler, okul yöneticileri, öğrenciler, destek hizmeti veren bireyler, veliler olarak belirlenmektedir. Eğitimciler uzaktan eğitimin uygulayıcısıdır, bu eğitimin yeterli ve başarılı olabilmesi için bu kişilerin uzaktan eğitime hâkim, onu geliştirme konusunda yeterli donanımlara sahip ve gelişime açık olması gereklidir. Çünkü eğitimciler, uzaktan eğitim öncesinde, sırasında ve sonrasında eğitimden sorumlu bireylerdir.

Sınıf ortamlarında eğitimcilerin iletişim yetenekleri ve konu hakkındaki alan bilgileri onların eğitimi gerçekleştirmelerinde yeterli iken uzaktan eğitim sürecinde bu kişilerin farklı beceri ve yeterliliklere de sahip olması gerekmektedir. Özellikle teknolojiye yönelik algıları uzaktan eğitimin işlevinin zenginleştirilmesinde son derece önemlidir. Eğitimcilerin teknolojiye karşı yeterlilikleri uzaktan eğitim algısını olumlu kılmaktadır fakat teknolojiye karşı önyargılı tutum ya da teknolojiden kaçma durumları uzaktan eğitimi olumsuz etkilemektedir (Başak ve Çakmak, 2020). Yenilikçi teknoloji kullanımına yönelik algılar, eğitimcilerin uzaktan eğitim sürecinde verdikleri eğitimin kalitesini etkilemekte ve öğrencilerin başarısına da doğrudan etki etmektedir (Wingo vd., 2017).

Uzaktan eğitimde derse yönelik yapılan hazırlık süresi geleneksel eğitimden daha fazladır. Uzaktan eğitimde geleneksel eğitim ortamlarından farklı olarak ders için yapılan hazırlığın Yiğit vd.'a (2010) göre %70 daha fazla olduğunu, uzaktan eğitim sürecinde verilen emeğin ve sarf edilen sürenin geleneksel sınıf ortamlarına göre daha fazla olduğunu açıklamıştır. Verilen emeğin ve sarf edilen sürenin uzakta eğitimde daha fazla olması, bağlantı kopukluğu, teknik sorunlar, ders esnasında yaşanan sıkıntılar gibi aksaklıkların eğitimcilerin uzaktan eğitim algısında olumsuz düşüncelerin olmasına yol açmaktadır. Teknik desteklerin sağlanması, esnek çalışma ortamları ve saatleri, eğiticinin ve öğrencinin aynı ortamda sınırlı kalmaması ise uzaktan eğitime yönelik olumlu algıların oluşmasını sağlamaktadır. Uzaktan eğitimin daha verimli gerçekleştirilebilmesi için, yardımcı kaynakların bilinmesi, teknolojinin takip edilmesi, gerekli eğitimlerin alınması, teknolojinin korkulacak bir şey değil de faydalı bir gelişim olarak görülmesi eğitimcilerin düşünmesi gereken durumlardır (Garrison, 1989).

3. COVID-19 SÜRECİNDE TÜRKİYE’DE UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARI

Uzaktan eğitim, Türkiye’de gelişim dönemi ve bu dönemi etkileyen evreler faydalanılan teknolojik araçlar, Türkiye’yi etkileyen önemli gelişmeler göz önüne alınarak yapılmıştır. Bu sebeple Türkiye’de uzaktan eğitimin yaşanan dört dönemi Tablo1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Uzaktan Eğitimin Türkiye Bağlamında Dönem ve Evreleri

DÖNEM		EVRE	AŞAMA	DEĞİŞİM
1. Dönem	Tartışma ve Öneriler	1923-1955 Kavramsal	Kuluçka	-Yaygın Eğitim
2. Dönem	Yazışma	1956-1975 Mektupla	Olgunlaşma	-Uzak Eğitim
3. Dönem	Görsel-İşitsel Araçlar ile	1976- 1995 Radyo Televizyon		-Açık ve Uzaktan Eğitim
4. Dönem	Bilişim Tabanlı	1966-... İnternet-web	Ana Akım	-Eğitim Öğretim
				-Öğrenme
				-Öğretim Merkezli
				-Öğrenme Merkezli

Kaynak: Bozkurt, 2017.

Covid-19 salgını sebebiyle Türkiye’de uzaktan eğitim zorunlu hale gelmiş ve uzaktan eğitimin Türkiye’deki gelişiminin araştırılmasını zorunlu hale getirmiştir.

Dünyanın aksine Türkiye’de uzaktan eğitim kullanımı 20. yüzyıla kadar gerçekleşmemiş ve uzaktan eğitim için Türkiye’de çeşitli görüşler belirtilmiştir. Bunlar Demir’e (2015) göre:

- 1960 senesine kadar kavramsal ele alınmış, okuma- yazma oranında artış yapabilmek adına kavram içeriği karşılanmıştır (Alkan, 1998).
- 1927 senesinde Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati tarafından uzaktan eğitim kavramı gündeme getirilmiştir.
- 1956 senesinde uzaktan eğitim Türkiye’de ilk defa Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü’nde kullanılmıştır.
- 1961 senesinde Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı Mektupla Öğrenim Merkezi kurulmuştur.
- 1966 senesinde Mektupla Öğrenim Merkezi Genel Müdürlüğü açılmıştır.
- 1975 senesinde Yaygın Eğitim Kurumu (Yay-Kur) eğitimleri uzaktan eğitim çalışmaları ile yapılmıştır.

- 1981 senesinde Yüksek Öğrenim Yasası (YÖK) yürürlüğü girmiş ve Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi kurularak, mektupla uzaktan eğitim yükseköğrenime kadar ulaşmıştır.

- 1980 ve 1990'lı senelerde Türkiye'de uzaktan eğitim ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerinde uygulanmaya başlamıştır.

- 1992 senesinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Açık Öğretim Lisesi açılmıştır (Bozkurt, 2017).

- 1981 senesinde Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT) İL Anadolu Üniversitesi birliğiyle devlet televizyon kanalı kullanılarak uzaktan eğitim verilmeye başlanmıştır.

- 1981 senesinde Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde (ODTÜ) İnternete Dayalı Eğitim Asenkron (IDEA) Paketi kullanılmaya başlamıştır.

- 1990 senesinden beri Fırat Üniversitesi eğitsel radyo ve televizyon yayını yapmaktadır.

2020 senesinde Wuhan şehrinden dünyaya yayılan ve salgın halini alan Covid-19 virüsü Türkiye'yi de hızla etkisi altına almış ve hayatın her alanında değişime gidilmeyi zorunlu hale getirmiştir. Covid-19 virüsünün yayılma hızının kontrol altına alınamaması 200 kadar ülkenin uzaktan eğitime uzun süreli olarak geçiş yapmasına yol açmıştır. Bu virüs sebebiyle Türkiye'de eğitim zorunlu olarak uzaktan eğitime geçmiştir. Türkiye'deki tüm ilk, orta ve yükseköğrenim kurumları uzaktan eğitime geçiş yapmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen ve öğrencilerin kullanabilmesi için elindeki programları revize etmiş ve eğitim için yeni kanallar oluşturmuştur. Millî Eğitim Bakanlığı da "Eğitim Bilişim Ağı" (EBA) vasıtası ile tüm ilk, orta ve yükseköğretim kademelerinde eğitimler vermiştir (MEB, 2020).

Kalman, Macias Esparza ve Weston (2020) yaptıkları çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde sıkıntı yaşayıp yaşamadıklarını araştırmış ve öğrencilerin bu süreçte herhangi bir sıkıntı yaşamadığını belirtmişlerdir. Arı ve Kanat (2020) yürüttükleri çalışmada öğrencilerden elde edilen verilerle uzaktan eğitim sürecinin hiçbir zaman yüz yüze eğitim kadar başarılı olamayacağını ifade etmiştir. Serçemeli ve Kurnaz (2020) araştırmasında öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde bir sorunla karşılaşmadığını, süreci yaşarken herhangi bir olumsuzluk yaşamadıklarını ortaya koymuşlardır. Keskin ve Özer (2020) çalışmalarında, öğrencilerin web tabanlı öğrenmeye yönelik dönütlerini

değerlendirmiş ve uzaktan eğitimin avantajlarla beraber dezavantajları da bünyesinde barındırdığı sonucuna ulaşmışlardır.

Karatepe, Küçükgençay ve Peker (2020) ise öğretmen adaylarının eğitime bakış açılarını ortaya koyan çalışmalarında, öğretmen adaylarının genellikle cep telefonu ile çevrimiçi eğitimlere katıldıklarını görmüşlerdir. Yapılan bu çalışmada öğretmen adaylarının erişimlerinin sabit internet hattı olduğunu, öğretmen adaylarının en verimli öğretim yöntem ve tekniğinin sözlü sunumlar olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime karşı tutumlarının olumsuz olduğunu, ileriki zamanlarda uzaktan eğitim vermeye istekli olmadıklarını, öğretmen adaylarının bu konuda yeterli bilgi, ilgi ve beceriye sahip olmadıklarını belirtmişlerdir. Uzaktan eğitim Türkiye’de kullanım alanını Covid-19 salgını ile arttırırken dezavantajlarının da olduğu ortaya çıkmış; fakat ilerleyen zamanla birlikte salgın süreci bittikten sonra bile yüz yüze eğitime alternatif olarak her zaman kullanılacağını göstermiştir.

3.1. COVID-19 SÜRECİNDE SOSYAL BİLGİLER DERSİ

Sosyal bilgiler terimi ilk defa 1916 senesinde ABD’de Milli Eğitim Derneğinin Orta Dereceli Okulu Teşkilatlandırma Komisyonu Sosyal Bilgiler Komitesi tarafından kabul edilmiştir. Komiteye göre bu kavram “*Mevzu doğrudan insan cemiyetinin teşkilatına ve tekamülüne ve içtimai birliklerin bir uzvu olması dolayısıyla insana dair bilgiler, sosyal bilgilerdir.*” olarak tanımlanmıştır. İlerleyen zamanlarda diğer tüm ülkeler bu kavramı okul programlarında yaygın olarak kullanmaya başlamışlardır (Köstüklü, 2001). Sosyal bilgiler, toplumla bağ kurma, toplumsal gerçekleri kanıtlamaya çalışma sürecine bağlı olarak ilerleyen bir bilim dersi olarak tanımlanmaktadır.

İnsanların toplumsal hayatını düzenleyen, her türlü gerçeği araştıran, insanların kolay ve mutlu yaşamasını sağlayıp, insanlara kendini gerçekleştirmeyi hedef edindiren toplumsal olgular kavramı olarak sosyal bilgiler düşünülmektedir (Sönmez, 1998). Eğitim kurumlarının sosyal bilgiler dersini konu alması 20. yüzyıl başlarında gerçekleşmiştir. 1960 senesinden itibaren sosyal bilgiler tarih ve coğrafya bilgilerini içeriğinden azaltmış, sosyoloji, sosyal psikoloji, siyaset bilimi antropoloji, ekonomiye ağırlık vermiştir. Türkiye’de ise 1968 programında tarih, coğrafya ve yurttaşlık bilgisi dersleri, sosyal bilgiler dersi adında birleştirilmiştir (Erden, 1996).

Sosyal bilimleri konu alan sosyal bilgiler dersi, toplumların birbirleriyle ilişkisini temel olarak ele alarak ortaya çıkmıştır. Sosyal bilimler 17 birbiri ile bağlantılı bilimin

birbiriyle kaynaştırılarak oluşturulmuş bütününe verilen isimdir, sosyal bilgiler dersi ise bu sosyal bilimlerin öğrencilere ders olarak okutulan halidir (Meydan, 2010). Sosyal bilgiler, bünyesinde birden fazla bilim dalını barındırır, bu sosyal bilimlerin içerisindeki bilim dalları birey olgusu üzerine araştırmalar yapmaktadır (Tay, 2010). Sosyal bilgiler dersinin bireylerin hayatına dokunan her meseleye değinen bir ders olduğu düşünülerek insanların afet, yokluk, kıtlık, salgın gibi süreçlerde de sosyal bilgiler dersinin diğer derslerden daha fazla bu konularla ilgilenmesi beklenmektedir. Bu sebeple yaşanan Covid-19 sürecinde sosyal bilgiler dersi bu sürecin yaşanılmasını daha detaylı irdeleyebilmektedir.

Yakın zamanda dünyada yaşanan Covid-19 salgını tüm insanları etkisi altına almış ve eğitim-öğretimi yüz yüzelikten ayırarak uzaktan eğitime dönüştürmüştür. Sosyal bilgiler dersinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitimde eğitim- öğretim görevlerindeki iş bölümünde daha fazla sorumluluk alması beklenebilmekte ve Covid-19 salgınına desteklerinin diğerlerinden fazla olması istenmektedir. Çünkü sosyal bilgiler dersi bireye kazandırmaya çalıştığı hedefler doğrultusunda, toplumdaki bireylerin günceli takip etmesini, gerekli sorumlulukları kazandırmayı, dünyayı korumayı ve ülkesi için etkin vatandaş olmayı gerektirmektedir. Etkin vatandaş ise ülkesini seven, koruyan, tehlikelere karşı ülkesini savunan ve ülkesi için faydalı her şeyi yapan vatandaşlar olarak tanımlanmaktadır.

Covid-19 salgınının Türkiye’yi tehdit etmesi ve yayılımının engellenememesi, sosyal bilgiler dersinin gerekli tedbirlerin alınmasında ve artırılmasında etkili olmasını gerektirmektedir. Eğitim- öğretim içerisinde yer alan her ders önemlidir fakat insan ilişkileri, sosyal yaşantılar, toplum yaşantısı sosyal bilgiler öğretiminin içine girmektedir. Bütün bunlar göz önüne alındığında sosyal bilgiler dersini alan ve sosyal bilgiler dersi veren kişilerin salgın sürecince daha bilinçli hareket etmeleri, halkı salgına karşı uyarmaları, sosyal mesafe kurallarına uymaları, salgın süreci boyunca yardım faaliyetlerinde bulunmaları beklenmektedir.

3.2. COVID-19 SÜRECİNDE YÜRÜTÜLEN UZAKTAN EĞİTİM ÇALIŞMALARININ SOSYAL BİLGİLER DERSİNE AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARI

Uzaktan eğitim, okullar başta olmak üzere diğer kurum ve kuruluşlarda da maliyeti düşürerek, öğretmen ve öğrencinin farklı ortamlarda olmasını sağlayarak eğitim

verip, eğitim kalitesini de en yüksekte tutmayı amaçlayan, mesafe ve öğrenci sayısından bağımsız gruplara eğitim- öğretim imkânı sunan bir olanaktır. Teknolojinin sahip olduğu alt yapıları kullanarak öğretmenler ve öğrenciler arasında iletişim kuran eğitim modeline uzaktan eğitim denilmektedir (Akyürek, 2020). Uzaktan eğitim ile canlı dersler verilerek öğrencilerin tek başına olduğu ortamlarda eğitimine devam etmesi sağlanmaktadır. Covid-19 salgın sürecinde Türkiye’deki tüm kurumların uzaktan eğitime geçmesiyle EBA üzerinden uzaktan eğitim sürdürülmüştür.

Uzaktan eğitim ile verilen derslerden biri sosyal bilgiler dersidir. Sosyal bilgiler dersi ilkokul dördüncü sınıftan başlayarak sekizinci sınıfa kadar ilköğretimde dört kademede gösterilmektedir. Sosyal bilgiler dersinin sözel bir ders olması çeşitli dinamikleri içinde barındırmasını sağlamaktadır. Örneğin; öğrenim alanları itibariyle sosyal bilgiler ders içeriğinin görsel içeriğe sahip olması bu dersin yapılırken çeşitli görsel materyallerin kullanılmasını gerektirmektedir. Sosyal bilgiler öğrenme alanları itibariyle ders materyali yapısına uygundur. Uzaktan eğitim ile yapılan derslerde tasarlanan ders materyallerinin öğretmen ve öğrenci aynı ortamda bulunmadan tamamlanması gerekmekte bu da bazı eksikliklere yol açmaktadır. Bu sebeple uzaktan eğitim sürecinde sosyal bilgiler dersinin olumlu ve olumsuz etkilendiği görülmektedir.

Öztürk (2005) sosyal bilgiler dersini, bireyidemokratik bir ülkenin vatandaşı yaparak fikir ve becerilerini edindiren, toplumsal hayatla ilgili amaç, ortam, içerik, uyarıcı, yöntem, öğrenci aktifliği, düzeltme, pekiştireç, geri dönüt öğretim materyallerinin işlevsel bir tamlık ifade etmesi olarak tanımlamaktadır. Bu tanımlara bakıldığında sosyal bilgiler dersi uzaktan eğitim sürecinde avantaj ve dezavantajlara sahip olmuştur. Uşun’a (2006) göre uzaktan eğitimin sağladığı avantajları ve sosyal bilgiler dersinin bu avantajlardan etkilenme şekli şöyledir:

- Yaşam boyu öğrenme fırsatı sunarak sosyal bilgiler dersinin yaşam boyu öğrenilmesine imkân vermektedir.
- Ülkelerin gelişimlerine katkı sunarak, ihtiyaçlarını belirlemektedir.
- Bağımsız ve bireysel öğrenme imkânı sunarak sosyal bilgiler dersinin bireysel keşfedilmesine olanak sağlayarak öğrencinin sosyal bilgiler dersine yönelik bireysel ürün çıkarmasına yardımcı olmaktadır.

- Öğrenmede görevi bireye vererek, bireyin karar alırken tek başına olmasını sağlamaktadır. Böylece sosyal bilgiler dersini alan bir öğrenci ders ile ilgili araştırmalarını kendisi yaparak öğrenme sorumluluğu üstlenmektedir.

- Eğitim süreçlerinin zenginleştirilmesini sağlayarak, sosyal bilgiler dersinin geleneksel eğitim ortamlarından uzaklaşmasına yardımcı olmaktadır.

- Uzaktan eğitimin maliyetinin ucuz olması, sosyal bilgiler dersinin yapılırken alt yapı ihtiyaçlarının ucuz şekilde tamamlanmasına olanak sağlamaktadır.

- Eğitim içeriğinin kolay şekilde uzaktan eğitimde güncellenebilmesi, sosyal bilgiler dersinin de güncellenmesi gereken anlarda zaman ve mekândan bağımsız olarak anında güncelleştirilmesini kolaylaştırır.

Ağır (2007) ise uzaktan eğitimin sağladığı avantajları ve sosyal bilgiler dersinin nasıl etkilendiğini şöyle sıralamaktadır:

- Öğretmen ve öğrencilerin belirli bir mekâna ihtiyaç duymadan eğitim- öğretim faaliyetlerini devam ettirebilmesini sağlamaktadır. Böylece diğer dersler gibi sosyal bilgiler de bir mekân olmadan eğitim-öğretime devam edebilmektedir.

- Öğrencilerin istedikleri her anda eğitim alma fırsatı vardı ve sosyal bilgiler de zaman koşulu olmaksızın her an yapılabilir.

- Bireylerin yaşa bağlı olmadan eğitim alabilmesini sağlar, böylece sosyal bilgiler de her yaştan öğrenciye ulaşabilmektedir.

- Görsel-işitsel tasarımları var ederek, teknolojiyi eğitimde kullanılmasını sağlayarak, sosyal bilgiler dersinin görsel-işitsel alalarında sorun yaşanmamasını sağlamaktadır.

- Uzaktan eğitim ile bilgiye erişme ve bilginin paylaşılması daha kolay hale gelmektedir, sosyal bilgiler de böylelikle bilgi çeşitliliğinin ve paylaşımının daha kolay yapıldığı bir ders olmaktadır.

- Zengin öğrenme ortamları ile daha fazla kişinin sosyal bilgiler dersinden faydalanmasına olanak sağlamaktadır.

- Geleneksel sınıflarda öğrenim göremeyen ya da geleneksel sınıflara gelmede sorunlar yaşayan engelli öğrencilerin eğitim gereksinimlerinin karşılanmasında

kolaylıklar sağlayarak sosyal bilgiler dersinin de bu öğrenciler tarafından eksiksiz tamamlanmasına yardımcı olmaktadır.

Uzaktan eğitim her ne kadar eğitim- öğretimde avantajlar sağlasa da bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Uzaktan eğitimin belirgin en büyük dezavantajı ölçme ve değerlendirme uygulamalarında olmaktadır (Debes, 2021). Eygü ve Karaman'a (2013) göre uzaktan eğitimin ve sosyal bilgiler dersine yönelik dezavantajları şöyledir:

- Bilişsel alana uygun derslerde etkili olmasına rağmen duyuşsal ve psikomotor davranışların edindirilmesinde etkili değildir, böylece sosyal bilgiler dersinin duyuşsal ve psikomotor yanları uzaktan eğitimle sekteye uğramaktadır.

- Öğrencilerin bireysel çalışmaya alışkın olmadığı durumlarda öğrenciyi başarısızlığa itebilmektedir.

- Derslerin zamana bağlı olmadan yapılması öğrencilerin dinlenmesi gereken durumlarda derste olmalarını gerektirebilmektedir.

- Öğrenci-öğretmen ve öğrenci-öğrenci arasındaki iletişimin ve paylaşımın sınırlı olması bireylerin özellikle de sosyal bilgiler dersinde kazandırılması hedeflenen sosyalleşmelerine olumsuz etki gösterebilmektedir

- Uzaktan eğitimin, ders materyalleri teknoloji tabanlı olduğu için ders anında teknik arızaların yaşanmasına sebep olabilmektedir.

Akyürek (2020) ise uzaktan eğitimin dezavantajlarını şu şekilde belirtmiştir:

- Yüz yüze eğitimle sağlanan iletişimin olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır.
- Bireysel çalışma becerisi olmayan öğrencilerin başarısız olmasına ve takım çalışmasına alışan öğrencilerin zamanla bu alışkanlıklarını kaybetmesine neden olmaktadır.

- Düzensiz oluşturulan ders saatleri öğrencilerin dinlenme zamanlarının azalmasına neden olmaktadır.

- Beceri ve tutum ihtiyacı olan davranışların gelişimine katkı sağlamamakta böylece öğrencilerin gelişimini engellemektedir.

- Teknolojiye bağımlı hale gelen öğrenciler yaratılmasına neden olmaktadır.

4. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Yılmaz (2022), yaptığı çalışmada, Afyonkarahisar İl merkezinde bulunan 28 sosyal bilgiler öğretmeni ile görüşmeler yaparak sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgın süreci ve eğitime yönelik algılarını belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmanın çalışma grubu seçilirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme kullanılmıştır. Çalışmada, 10 soruluk kesin yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve soruların güvenilirliği için uzman görüşü alınarak çalışma grubunu oluşturan öğretmenlere yöneltilmiştir. Araştırmacı ile alan uzmanının kodlamaları araştırma güvenilirliği açısından karşılaştırılmış, uyum yüzdesi $[(\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}) \times 100)]$ %89 olarak hesaplanmıştır. Çalışmanın sonucunda sosyal bilgiler öğretmenlerinin; Covid-19 salgını sebebiyle okuldan uzak kalan öğrencilerin ve öğretmenlerin motivasyonunun düştüğü, psikolojilerinin olumsuz etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimin zorunlu olmasıyla birlikte, teknolojinin verimli kullanılması, EBA'nın yaygınlaşması ve farklı uzaktan eğitim uygulamalarının eğitim hayatına girmesi gibi olumlu özelliklerini vurgulayan Sosyal Bilgiler öğretmenleri bundan sonraki süreçte uzaktan eğitimin kalıcı olabileceğini, yakında Covid-19 ve diğer salgınların öğretim programlarına girebileceğini ifade etmişlerdir.

Öner ve Öner (2022) hazırladıkları çalışmada, öğretmen adaylarının salgın sürecinde öğretmenlik deneyimleri, öğretmenlik uygulamalarının verimliliğine ilişkin görüşleri, salgın sürecinde yaşanan problemler ve bu problemlere ilişkin çözüm önerilerini saptamayı hedef edinmişlerdir. Bu çalışmada veriler, açık uçlu sorularla elde edilmiş ve betimsel analiz yardımıyla çözümlenmiştir. Araştırmaya 7 Sosyal Bilgiler öğretmen adayı katılmıştır. Araştırmanın sonucunda: Covid-19 salgınının ciddi bir hastalık olduğu ve sosyal yaşamı olumsuz olarak etkilediği ve salgından dolayı okulların kapanmasıyla birlikte okuldan uzak kalan öğrencilerin ve öğretmenlerin okul motivasyonunun düştüğü, psikolojilerinin olumsuz etkilendiği tespit edilmiştir. Araştırmada, uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerine geçmesiyle teknoloji kullanımının büyük ölçüde artması, EBA'nın kullanılmaya başlanmasıyla, yaygınlaşması ve çeşitli uzaktan uygulamaların eğitim- öğretimde kullanılması gibi sonuçlar ortaya çıkmıştır.

Yenerer (2021) yaptığı çalışmada, yakın gelecekte eğitimin temeli olacağı varsayılan uzaktan eğitim uygulamalarına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri

belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmada yöntem olarak betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini ülkenin yedi coğrafi bölgesini temsil edecek şekilde farklı il /ilçelerde uzaktan eğitim yöntemiyle ders veren, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında özel okullarda ve devlet okullarında görev yapmakta olan 448 sınıf öğretmeni oluşturmaktadır. Yenerer'in (2021) araştırma verileri "Öğretmenlerin Uzaktan Eğitim Algıları Ölçeği" kullanılarak toplanmıştır. Araştırmasında uzaktan eğitim uygulamalarını; öğretmenlerin uzaktan eğitimde kendilerine ilişkin algıları, uzaktan eğitimin uygulanışına yönelik algıları, uzaktan eğitimde öğretim uygulamalarına ilişkin algıları, uzaktan eğitime yönelik tutumları ve uzaktan eğitimde verilen ödevlere ilişkin düşünceleri boyutlarında incelenmiştir. Verilerin toplanması Google formlar aracılığı ile çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin genelinde uzaktan eğitime yönelik kendilerini yetkin gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan bu araştırmanın, gelecekte yapılacak olan uzaktan eğitim faaliyetlerine ışık tutması ve uzaktan eğitimde eksik görülen yerlerin tespit edilmesi ve geliştirilmesi beklenmektedir.

Akyol, Avcı ve Dikicigil'in (2021) yaptıkları araştırma, öğretmen adaylarının uzaktan eğitimde sosyal bilgiler öğretimine yönelik web sitesi oluşturmaya ilişkin görüşlerinin belirlenmesine yöneliktir. Araştırmanın çalışma grubunu 112 sınıf öğretmeni ve sosyal bilgiler öğretmen adayı oluşturmaktadır. Bu araştırmada veriler, yapılandırılmış ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmış ve içerik analizi ile çözümlenmiştir. Yapılan araştırmada; web sitelerini eğitim araçları olarak kullanmanın önemli olduğu, web sitelerinin öğrenme-öğretme sürecinin bir parçası olduğu, web sitelerinin teknolojinin eğitimle bütünleştirilmesine olanak sağladığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Araştırmada, Sosyal Bilgiler öğretmenlerine yönelik, web destekli öğretimin oluşturulması ve yaygınlaştırılması önerisinde bulunulmuştur.

Shaihk (2021) yaptığı çalışmada, İngilizce öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek, "uzaktan eğitim süreci" ile ilgili önerilerde bulunmayı amaçlamıştır. Çalışmanın nicel kısmına 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Mardin ilinde bulunan resmi eğitim kurumlarında (İlkokul, Ortaokul, Lise) çalışan 439 kadrolu İngilizce öğretmeninden 228'i katılmıştır. Çalışmada, yarı yapılandırılmış görüşme formları ile 80 İngilizce öğretmenin görüşü alınmıştır. Görüşme formları, amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi kullanılarak oluşturulmuştur. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecine ilişkin, "Uzaktan eğitimde öğrenci çalışmaları",

“Uzaktan eğitimde fırsatlar”, “Uzaktan eğitimde derse devam”, “Uzaktan eğitimde okul yönetimi”, “Uzaktan eğitimde ödev çalışmaları” alt boyutlarına verdikleri cevaplar arasında çalıştıkları kuruma, cinsiyete, yaşa, mesleki kıdeme, uzaktan eğitim ile ilgili hizmet içi eğitim alıp almamaya, haftalık çevrimiçi hazırlık için harcanan zamana göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Arabacı (2021) yaptığı araştırmasında, Erzurum İl merkezinde bulunan 5 farklı orta okulda görev yapan farklı branşlardan öğretmenlerin uzaktan eğitim algıları ve bu okullarda öğrenim gören öğrencilerin uzaktan eğitime yönelik tutumları incelenmiştir. Araştırma grupları 201 öğretmen ve 624 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada, Gök (2001)’ün "Uzaktan Eğitim Algı Ölçeği" kullanılmış ve ölçeğe ait güvenirlik katsayısı, 90 olmuştur. Araştırma sonuçlarına göre uzaktan eğitim algı ölçeğinin alt faktörlerinden öğretmenlerin, uzaktan eğitime temel bakışa yönelik algıları faktörüne bağlı olarak algı düzeylerinin düşük düzeyde olduğu diğer faktör ve ölçeğin tamamına yönelik algılarını orta düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik algılarının, cinsiyet, branş, yaş, mesleki deneyim süresi ve teknoloji kullanım düzeyleri bakımından anlamlı bir farklılaşma olmadığı görülmüştür.

Yıldız (2015) yaptığı çalışmada, uzaktan eğitim programlarında ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik bilgileri, inançları ve uygulamaları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışmaya 3 farklı üniversitede görev yapan ve uzaktan eğitimde ders veren 16 öğretim elemanı katılmıştır. Çalışma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı karma araştırma modeli olarak desenlenmiştir. Çalışmanın sonucunda, uzaktan eğitimde ders veren öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin bilgilerinin çok net olmadığı, yaptıkları uzaktan eğitim çalışmalarına dayalı kişisel açıklamalarda bulundukları ve bu sebeple uzaktan eğitime yönelik kavramsal olarak ortak bir görüşün oluşmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca öğretim elemanlarının uzaktan eğitime yönelik özyeterlik algıları ile uzaktan eğitim çalışmaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmazken, yarar algıları ile uygulamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Bu bulgu, inancın uygulamayı kısmen etkilediği biçiminde yorumlanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama aracı ve verilerin analizi yer almaktadır.

1. ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırma, nitel araştırma yöntemine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, nicel araştırmalar ile karşılaştırıldığında sosyal olaylar ve psikolojik ölçümlerde daha derinlemesine bilgi vermektedirler. Nitel araştırma yöntemleri, geleneksel kalıplara bağlı devam eden araştırmalarda ifade edilmesi güç sorulara cevap vermekte yararlı ve gerekli görülmektedir (Büyüköztürk vd., 2016). Nitel araştırmalar sıklıkla görüşme, gözlem, doküman analizi yöntemleriyle veri toplayan, algı ve olayların birbiriyle ilişkili, bağlantılı ve gerçekçi bir yolla ortaya koyulmasına ilişkin nitel devam eden araştırma biçimleridir (Şimşek ve Yıldırım, 2018). Bu amaçla, sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim süreci hakkındaki görüşlerini derinlemesine bilgi toplayabilmek için nitel araştırma yöntemi ile sosyal bilgiler öğretmenlerinin konuya ilişkin görüşleri incelenmiştir.

Bu çalışmada sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşlerini incelemek amacıyla, nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) deseni tercih edilmiştir. Fenomenolojik desen bireyin bir duruma, olaya ve deneyime yönelik bakış açısını ele alan bir modeldir (Patton, 2014). Fenomenoloji deseni; farkında olunan, fakat ayrıntılı olmayan olgulara yönelik gerçekleştirilen araştırma çeşididir. Olgubilim araştırmalarındaki veri kaynakları çalışmadaki olguyu yaşayan ve bu olguyu yansıtabilen birey veya gruplardır (Yıldırım ve Şimşek, 2016).

2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubu, Şanlıurfa ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet ortaokulları ve özel ortaokullarda Covid-19 salgını süresince görev yapmakta olan 26 sosyal öğretmeninden oluşmaktadır. Araştırmanın çalışma grubu belirlenirken amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik ve ölçüt örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme seçiminde daha derinlemesine araştırma yapabilmek için bilgi yönünden zengin durumlar tercih edilmektedir (Maxwell, 2018). Bilgi yönünden zengin olan durumlar, araştırma yapan kimselerin mümkün olduğunca fazla bilgi elde edebileceği durumları oluşturmaktadır (Patton, 2018). Çalışmada ölçüt, Covid-19 salgınında uzaktan eğitim faaliyetlerine katılmış olmaktır. Ölçüt örnekleme, önceden

belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. Ölçüt araştırmacı tarafından oluşturulur ya da daha önceden hazırlanmış ölçütler listesi kullanılmaktadır (Marshall & Rossman, 2014). Ölçüt örnekleme sadece zaman değişkeni ile yapılmaz, araştırmanın konusu olan herhangi bir durum ölçüt olarak belirlenebilmektedir (Grix, 2010). Bu çalışmada, Şanlıurfa il merkezindeki farklı sosyoekonomik mahallelerde bulunan resmi ve özel devlet okullarında görev yapan sosyal bilgiler öğretmenleri seçilerek maksimum çeşitlilik sağlanmaya çalışılmıştır. Maksimum çeşitlilik örneklemede hedef, çeşitlilik gösteren durumlar arasında bir ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını araştırmak ve bu çeşit zenginliğine göre sorunun boyutlarını belirlenmesi hedeflenmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma grubu oluşturulurken Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim uygulamalarına katılan sosyal bilgiler öğretmenleri, tamamen gönüllülük esasına dayalı olarak belirlenmiştir. Tablo 2’de çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin demografik özellikleri yer almaktadır.

Tablo 2. Çalışma Grubunun Demografik Özellikleri

		f	%
Cinsiyet	Kadın	13	50
	Erkek	13	50
Kıdem	1-5 yıl	8	30
	5-10 yıl	9	35
	10-15 yıl	5	19
	15-20 yıl	2	7
	20 yıl üzeri	2	7
Öğrenim Düzeyi	Lisans	21	80
	Yüksek lisans	5	19
Okul Türü	Devlet Ortaokulu	14	54
	Özel Ortaokul	4	15
	İmam Hatip Ortaokulu	5	19
	Bilim ve Sanat Merkezi	3	11

3. VERİ TOPLAMA ARACI

Bu çalışmada, veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Patton (2018)’a göre görüşme formu benzer konulara değinerek, çeşitli insanlardan aynı tür verilerin alınması amacıyla hazırlanmaktadır. Görüşme formu, araştırma problemiyle ilgili bütün soruların kullanılmasını güvenceye almaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Hazırlanan görüşme formu çalışmada iç geçerliği sağlamak amacıyla

alan uzmanının görüşüne sunulmuştur, alan uzmanından gelen dönütlere göre görüşme formuna 5 soruluk kesin hali verilmiştir. Soruların ifade edilişi, şekli, anlaşılabilirliği konusunda geri dönütler alınmış, gelen değerlendirmelere göre sorularda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Görüşme formunun ilk kısmında sosyal bilgiler öğretmenlerinin demografik özelliklerini belirlemeye yönelik sorular, ikinci bölümde uzaktan eğitim sürecine ilişkin, uzaktan eğitim sürecinin avantaj, dezavantaj ve gelecekteki uzaktan eğitim hakkındaki fikirlerinin ifade edilmesini sağlayan sorular bulunmaktadır.

4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

Araştırma, yayın etiği kurallarına uygun olarak tamamlanmıştır. Gerçekleştirilen araştırma çerçevesinde Afyon Kocatepe Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'ndan (Etik Kurul Kararı 25.11.2022 Tarih ve 2021/07 Konulu) etik izin alınmıştır. Uygulama MEB'e bağlı bir kurumda gerçekleştirildiğinden Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesine (MEB, 2007) uygun hareket edilmiştir. Uygulamaya başlamadan önce gerekli resmi izin alınmıştır.

Araştırma verileri, oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak yapılan görüşmeler aracılığıyla toplanmıştır. Görüşme, nitel araştırmalarda en fazla kullanılan veri toplama yöntemlerinden biridir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Görüşmenin nitel araştırmalarda yaygın kullanılmasının sebebi bireyin duygu, görüş ve tecrübelerini ortaya çıkarmada etkili olması ve iletişimi aktif kılan konuşmaya dayalı olmasıdır. Görüşmenin bu yönü anketler, yapılandırılmış testler ya da yazmadaki sınırlılığı ve yapaylığı gidermektedir. Yarı yapılandırılmış görüşme hem alınacak sabit cevabı hem de derinlemesine bilgi alabilmeyi sağlayan bir yöntemdir. Yarı yapılandırılmış görüşmede analizlerin kolay yapılması, kendini ifade etme imkânı ve derinlemesine bilgi toplama avantajları bulunmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016).

2021-2022 eğitim- öğretim yılı güz dönemi içinde Şanlıurfa il merkezinde çalışan sosyal bilgiler öğretmenlerine ulaşılarak görüşme randevuları oluşturulmuştur. Covid-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim vermiş olan, gönüllü 26 sosyal bilgiler öğretmeninden kendilerini en hazır hissedebilecekleri görüşme ortamı oluşturmaları istenmiş ve isteyen öğretmenlerle okullarında yüz yüze, telefon görüşmeleri aracılığıyla, Zoom üzerinden görüşmeler yapılmış ve ses kayıtları alınmıştır. Görüşmeci sosyal bilgiler

öğretmenleriyle, görüşmelere başlamadan, kişisel bilgi ve verilerinin kimseyle paylaşılmayacağı, elde edilen görüşme kayıtlarının sadece araştırma için kullanılacağı konusunda bilgi verilmiştir. Görüşmeler sırasında öğretmenlerin sorulara rahat cevap verebilmesi için süre sıkıntısı yaşamamaları konusunda özen gösterilmiştir.

Gerçekleştirilen görüşmelerde, uzman görüşü alınarak hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular sorulmuş ve detaylı cevaplamaları istenmiştir. Çalışma grubunu oluşturan sosyal bilgiler öğretmenleriyle yaklaşık 15-20 süren görüşmeler yapılmış, eklemek istedikleri ya da ifade etmeyi düşündükleri bir görüş olup olmadığı sorularak veri toplama süreci sona erdirilmiştir. Görüşmeler 2021-2022 eğitim öğretim yılı güz dönemi içinde tamamlanmıştır. Araştırma görüşmecileri ile gerçekleştirilen görüşmelerden elde edilen veriler üzerinde hiçbir farklılık yapılmadan yazıya aktarılmış ve içerik analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. İçerik analizi; verilerin derinlemesine incelenmesi, ifadelerdeki benzerlikler dikkate alınarak kod, tema ve alt temaların oluşturulması sonrasında anlamlı hale getirilerek okuyucuya sunulmasına yönelik bir süreçtir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Yapılan çalışmada, görüşmecilerden elde edilen veriler kodlar oluşturularak tema ve alt temalara bölünmüş, kodlar oluşturularak analiz edilmiştir.

Yapılan çalışmada, verilerinin analizi sürecinde güvenilirliği sağlamak için uzman görüşüne başvurulmuştur. Alan uzmanı ile araştırmacının kodlamaları araştırma güvenilirliği için karşılaştırılmıştır. Uyuşum yüzdesi ($[(\text{Görüş birliği} / (\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı})) \times 100]$) ($[(90/90+17) \times 100]$) %84 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik hesaplarında %70'in üzerine çıkılması, çalışma için güvenilir kabul edilmektedir (Miles & Huberman, 1994). Araştırmada, görüş farklılıklarının bulunduğu kısımlar yeniden değerlendirilerek görüş birliği sağlanmış ve verilerin analizine son hali verilmiştir.

İçerik analizi sonunda elde edilen verilerden tema, alt tema ve kodlar içeren tablolar oluşturulmuş ve frekanslar ile sunulmuştur. Bulguların sunumunda etik kurallar gereği, katılımcı gizliliğini korumak ve cinsiyet dağılımını göstermek için öğretmenler Ö1E, Ö2E, ...Ö26K (Ö-Öğretmen, K-kadın, E-Erkek) şeklinde kodlanmıştır. Araştırma sürecinin geçerliğinin sağlanması için aktarılabilirlik ve inandırıcılık önemli olduğunu için, görüşmeci görüşlerinden doğrudan alıntılar yapılmış ve bu görüşlerden hareketle sonuçlar yorumlanmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUM

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri; Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri, Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliğine yönelik görüşleri ve gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sisteminin nasıl etkileneceğine yönelik görüşleri temaları altında değerlendirilmiştir.

1. SOSYAL BİLGİLER ÖĞRETMENLERİNİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

1.1. COVID-19 SALGININDA UYGULANAN UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Tablo 3'te Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri sürecine ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 3. Covid-19 Salgınında Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f
Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri	Öğretmenlere yönelik görüşler	Zorlu bir süreç olması	17
		Verim alınamayan bir süreç olması	12
		Öğretmenin iş yükünü arttıran bir süreç olması	7
		Alışkın olunmayan bir süreç olması	5
		Farklı yöntem ve teknikleri kullanmaya teşvik eden bir süreç olması	4
		Ekran başına hapseden bir süreç olması	3
		Uyum sağlamakta güçlük çekilen bir süreç olması	3
		Sosyal ve psikolojik olarak yoran bir süreç olması	3
		Eğitime katkı sağlamada olumlu bir süreç olması	3
		Zamana ve mekâna bağlı olmadan eğitim verilebilen bir süreç olması	3
		Salgından koruyan bir süreç olması	3
		Korkuyla yaklaşılan, bilinmeyen bir süreç olması	2
		Dersin akışını olumsuz etkileyen öğrencilere müdahale edilmesi	2
		Öğretmenleri teknolojik olarak zorlayan bir süreç olması	1

Tablo 3 (Devam). Covid-19 Salgınında Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarına Yönelik Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f
Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüşleri	Teknik problemlere yönelik görüşler	Bağlantı sorunu yaşanması	15
		Altyapı sorunu yaşanması	14
		Kırsalda internete ulaşma sorunu olması	9
		Ailedeki öğrenci sayısına göre sahip olunan teknolojik araçların yetersiz kalması	8
		İnternetin çekmemesi	8
		Uygulamaların açılmasının zaman alması	5
		Ses-görüntü sorunlarının yaşanması	4
		Elektrik kesilmesi	3
		Süreç içinde teknik iyileştirmelerin yapılması	1
		Ödev verme ve kontrol etme imkânı sağlanamaması	1
	Öğrencilere etkisine yönelik görüşler	Öğretmen ve öğrenci arasındaki iletişimin azalması	21
		Ders başarısının düşmesi	11
		Derse odaklanmada sorun yaşanması	10
		Derse olan ilginin azalması	9
		Öğrencilerin sosyal ve psikolojik olumsuzluklar yaşaması	6
		Eğitimde fırsat eşitsizliğinin yaşanması	5
		Derse katılımın azalması	5
		Hareketsizliğe sebep olması	4
		Okula uyumlarının sekteye uğraması	4
		Sınıf mevcudunun fazla olduğu sınıflarda uzaktan eğitimin kolaylık sağlaması	3
		Bireysel öğrenmeyi öğretmesi	3
		Dijital uygulamaların öğrencilerin ilgisini çekmesi	2
		Öğrenci motivasyonunu arttırması	1
	İletişime yönelik görüşler	İletişim eksikliğinin başarının düşmesine neden olması	12
		Altyapısının yetersiz olması	10
		Öğrencilerin duygusal bağlılığın azalması	5
		İletişimi arttırması	3
	Şanlıurfa kentine yönelik görüşler	Covid-19 salgını sonrası akran iletişimlerinin olumsuz etkilenmesi	1
		Çocuk sayısının fazla olmasının olumsuz etkilemesi	8
		Mevsimlik işçilerin derslere katılamaması	6
		Şanlıurfa’da imkânı olan öğrencilerin salgın sürecinde dahi yüz yüze ders alma fırsatı yakalaması	5
		Velilerin ilgisizliği	5
		Şanlıurfa’nın sürekli devam eden elektrik kesinti sorununun olması	3
		Evdeki seslerin dersi olumsuz etkilemesi	2

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri, teknik problemlere yönelik görüşleri, öğrencilere

yönelik görüşleri, iletişime yönelik görüşleri, Şanlıurfa kentine yönelik görüşleri alt başlıklar üzerinden değerlendirilmiştir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin öğretmenlere yönelik görüşlerini; zorlu bir süreç olması, verim alınamayan bir süreç olması, öğretmenin iş yükünü arttıran bir süreç olması, alışkın olunmayan bir süreç olması, farklı yöntem ve teknikleri kullanmaya teşvik eden bir süreç olması, ekran başına hapseden bir süreç olması, uyum sağlamakta güçlük çekilen bir süreç olması, sosyal ve psikolojik olarak yoran bir süreç olması, zamana ve mekâna bağlı olmadan eğitim verilebilen bir süreç olması, salgından koruyan bir süreç olması, korkuyla yaklaşılın, bilinmeyen bir süreç olması, dersin akışını olumsuz etkileyen esnasında iletişimi bozan öğrencilerin sesinin kapatılması, öğretmenleri teknolojik olarak zorlayan bir süreç olması olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca bazı görüşmeciler, bu süreci eğitime katkı sağlamada olumlu bir süreç olarak görmüş, zamana ve mekâna bağlı olmadan eğitim verilebilen bir süreç olarak değerlendirmişlerdir.

Bu konuda bazı sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö6K: *“Salgın sürecinde eve olmamız bizi hastalıktan korudu, bizim ve ailemiz için dersleri uzaktan devam ettirmenin sağlığımız açısından çok önemli olduğunu düşünüyorum...”*

Ö9E: *“Zaman ve mekâna bağlı olmadan ders işleme fırsatı verdi. Sözel derslerde işe yarasa da sayısal derslerde eksiklikleri hissettik. Öğrencilerden geri dönüt alma konusunda öğretmenler çok zorlu bir sürecin içine girdi...”*

Ö11K: *“Uzaktan eğitim öğretmenleri yoran bir süreçti. Öğretmenler yeni bir maceraya atıldı. Başta sistemi çözmek zaman alsa da öğrencilerin ve öğretmenlerin ve ailelerinin sağlığı için zorunlu olan bu uygulama olabilecek en kolay ve en rahat şekilde tamamlandı, esnek çalışma saatleri oluşturuldu...”*

Ö21K: *“Öğretmenlerin yükümlülüklerini arttırdığını düşünüyorum, kaynak bulma, öğrenciyi takip etme, derse hazırlıklar tamamen öğretmen kontrolünde olan şeyler ve bunlar ders dışında telefon, internet üzerinden öğrenciyi takip etmenin öğretmenin görevini zorlaştırdığını düşünüyorum...”*

Ö26E: *“Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde, kiminin katılıp kiminin katılmaması sebebiyle aralarında seviye farkı oluştu bu da işlenecek konularda, öğretmenin iş yükünü arttırdı...”*

Bazı öğretmenler ise ekran başına hapseden bir süreç olması olarak değerlendirmişlerdir. Bu konuda bazı öğretmenlerin görüşü şu şekildedir:

Ö13K: “Verimli geçmeyen bir süreçti kesinlikle. Ekran açık beklemek zorunda kaldık öğrenciler derse gelmese bile bu da bizim zamanımızı çöpe attı...”

Ö15E: “Öğretmenler açısından sıkıntılar elbette oldu. Ekran başına hapsedik. Bilgisayarlardan eğitim verdik. Öğrencilere bilgisayar başından öğretmek daha da zor oldu...”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin teknik problemlere yönelik görüşleri; altyapı sorunu yaşanması, bağlantı sorunu yaşanması, kırsalda internete ulaşma sorunun olması, ailedeki öğrenci sayısına göre sahip olunan teknolojik araçların yetersiz kalması, internetin çekmemesi, uygulamaların açılmasının zaman alması, ses- görüntü sorunlarının yaşanması, elektrik kesilmesi, süreç içinde teknik iyileştirmelerin yapılması, ödev verme ve kontrol etme imkânı sağlanamaması şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö1K: “Uzaktan eğitimle ülkemizde ne kadar büyük bir şebeke sorunu çektiğimizi görmüş olduk. Çünkü uzaktan eğitim yapmaya çalışırken şebeke asla yeterli gelmedi burada büyük sıkıntı yaşadık...”

Ö11K: “Teknik olarak sıkıntı çok fazlaydı. En başta okul saatlerinin ortak olması online eğitime ulaşılacak kaynağın temelinde sıkıntı yarattı. Onun haricinde bağlantı zayıflıkları oldu, internetin yeterli olmadığı, telefonun mevcut olmadığı evler vardı...”

Ö12E: “İnternet alt yapısının ve teknolojik aletlerin yetersizliği ülkemizin farklı yerlerinde internetin çekmediği bölgelerde süreci olumsuz etkiledi...”

Ö18K: “Teknik problemler, Türkiye’de internet altyapısını sınıdı. Dezavantajlı kalan bölgeler oldu. İnternet eğitimi sağlayabilecek tek araç gereç olduğu için altyapı probleminin olumsuzluğunu gördük...”

Ö22E: “EBA, Zoom gibi uygulamaları daha önce kullanmamış öğretmenler, bağlantı kurma, ses sağlama, görüntü elde etme konusunda sorun yaşadı. Özellikle de ilk zamanlarda sağlıklı bir iletişim kurmaya teknik durumlar asla izin vermedi...”

Yaşanan kaynak sıkıntısını Ö21K şu ifadelerle belirtilmiştir:

Ö21K: “Yeterli Z kaynak, her kaynağı bulamamamız, ders içinde kullanamamamız problem oldu ve bu kaynaklar üzerinden öğrencilere online ödev

veremiyor olmamız da sistemi bizim için zorlaştırdı...”

Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin öğrencilere yönelik etkisi görüşleri; sosyal ve psikolojik olumsuzluklar yaratması, sınıf mevcudunun fazla olduğu sınıflardaki olumsuzluğun giderilmesi, hareketsizliğe sebep olması, bireysel öğrenmeyi öğretmesi, okula uyumlarının sekteye uğraması, derse odaklanmada sorun yaşanması, derse katılımın azalması, ders başarısının düşmesi olarak belirtilmiştir. Bu konuda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö3K: “Derslere adapte olamadılar uzunca bir süre. Çünkü hiç böyle bir süreçle daha önce karşılaşmamışlardı, süreç onlara ulaşamadı...”

Ö4E: “Öğrencilerin veli ilgisizliği yüzünden süreci çok sıkıntılı geçirdiğini düşünüyorum. Çoğu veli yeterli desteği öğrenciler için sağlamadı, öğrenci ders devamlılığını kontrol etmedi, ortaokul seviyesinde bile 5. sınıf gibi küçük yaş gruplarında veli yardımına ihtiyaç duyuldu fakat maalesef veliler yeterli desteği çocuklarını vermedi...”

Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri ise öğrencilerin farklı teknik yaklaşımların ilgilerini çektiğine ve öğrenci motivasyonunu arttırdığına yönelik görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler:

Ö17K: “Farklılıklar her zaman öğrencilerin dikkatini ve ilgisini çeker. Onlar için de farklı bir deneyim oldu...”

Ö19K: “Öğrenciler açısından zordu. Ders saati kardeşlerle çakıştı, evde derse girmeyi sağlayacak aygıt sayısı yetersiz olduğunda derslere giremediler ayrıca ev müsait olmayabilirdi bu da öğrencilere büyük zorluklar yaşattı...”

Ö23E: “Öğrenciler açısından baktığımızda öğrencilerin özellikle de çekingen öğrencilerin derse olan ilgi ve motivasyonunu arttırdı. Kendini daha iyi ifade edebilen öğrenciler derse karşı daha istekli oldu diye değerlendiriyorum...”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin iletişime yönelik etkisi hakkındaki görüşleri; iletişim eksikliğinin başarının düşmesine neden olması, altyapısının yetersiz olması, öğrencilerin duygusal bağlılığın azalması, iletişimi arttırması, Covid-19 salgını sonrası akran iletişimlerinin olumsuz etkilenmesi olarak vurgulamışlardır. Bu konuda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö6K: “İletişimimizi kısmen arttırdı. Çocuklar ilgiliydi, daha konsantre iletişim kurdular...”

Ö15E: “İletişim açısından olumsuz değildi. Öğrenci gereksiz konuştuğunda sesi kapatılabiliyordu, bu yüzden ders esnasında iletişim daha rahattı...”

Ö16E: “Yüz yüze iletişimle, uzaktan iletişimin arasında dağlar kadar fark olduğunu düşünüyorum. Çünkü iletişim dediğimiz zaman sadece konuşmak sadece görmek değil aynı zamanda karşımızdakinin duygu durumunu da daha iyi anlayabiliriz...”

Ö18K: “Öğretmenliğin, öğrencinin gözünün içine bakarak yapılması gerektiğini düşünüyorum. Bu yüzden iletişim yönünden uzaktan eğitim eksik kaldı. Sadece sesiyle dersi işleyen, duygusal bağlılık kurmayan öğretmen ve öğrenciler sıkıntı yaşadı, duygusal yaklaşım kurulamadı...”

Ö26E: “Kimi öğrencilere bazen, kimilerine de hiç ulaşamadık bu sistemde. Bundan dolayı bilgi almak ve iletişimde kalmak zorlaştı...”

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Şanlıurfa kentine yönelik görüşlerini; çocuk sayısının fazla olmasının olumsuz etkilemesi, Şanlıurfa’da imkânı olan öğrencilerin salgın sürecinde dahi yüz yüze ders alma fırsatı yakalaması, velilerin ilgisizliği, Şanlıurfa’nın sürekli devam eden elektrik kesinti sorununun olması, evdeki seslerin dersi olumsuz etkilemesi olarak paylaşılmıştır. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö2K: “Olumsuz bir süreçti. Şanlıurfa bu süreci başarılı bir şekilde tamamlayamadı. Şanlıurfa ülkemizin en genç yaş ortalamasına sahip ili. Bu da çok fazla çocuk var demek. Evet, evlerde kardeş sayısının çok olması uzlaşım sağlanamamasına sebep oldu. Kardeşlerle dersler aynı saatlerdeydi ve telefon çocuklara yetmedi...”

Ö9E: “Şanlıurfa’da öğrenci nüfusun fazla olması, alt yapının yetersizliğiyle birleşince kötü bir uzaktan eğitim serüvenini bitirdiğimizi söyleyebilirim...”

Ö14E: “Genel olarak, Şanlıurfa’da uzaktan eğitime katılımın az olduğunu söyleyebiliriz. Özellikle köy okullarında çok ciddi sıkıntılar yaşandı. Merkezde nispeten daha azdı ama merkezde de derse katılımın kesinlikle az olduğunu söylemek mümkün...”

Ö21K: “Elektrik kesintileri yaşandı. Elektrik kesildiğinde telefon şarj edilemediğinde, internete bağlanamadıklarında derse katılamadılar. Bu da elektrik kesintisinin çok olduğu Şanlıurfa ilini daha da zorlu bir sürece soktu...”

Sosyal bilgiler öğretmenleri Şanlıurfa kentine yönelik görüşlerini belirtirken; mevsimlik işçilerin derslere katılamaması olarak belirtmişlerdir. Bu şekilde değerlendirme yapan bazı öğretmenlerin görüşleri şu şekildedir:

Ö11K: “Şanlıurfa’nın kendi sorunu olan mevsimlik işçi sorunu, mevsimlik işçi kavramını yarattı. Şanlıurfa’da canlı derslerde öğrencileri pamuk, mısır tarlalarında, çobanlık yaparken fıstık toplarken gördük...”

Ö16E: “Covid-19 sürecini Şanlıurfa açısından değerlendirirsek özellikle de bu bölgede normal süreçte bile öğrencilerin okula devam etmeleri çok zor. Çünkü çoğu aile mevsimlik işçi olarak farklı bir ile ya da burada tarlalara uzun süreli çalışmaya gidiyor. Mevsimlik işçilik öğrencilerin okuldan uzaklaşmalarına sebep oluyor. Bunun üzerine bir de salgın süreci denk gelince bu bölgedeki öğrenciler eğitim-öğretimden daha da çok kopmak zorunda kaldılar...”

1.2. COVID-19 SALGININDA UYGULANAN UZAKTAN EĞİTİM UYGULAMALARININ AVANTAJLARI VE DEZAVANTAJLARINA YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Tablo 4’te Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının avantaj ve dezavantajlarına yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 4. Covid-19 Salgınında Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşleri

Tema		Alt Temalar	Kodlar	f
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Covid-19 Salgınındaki Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşleri	Avantajlarına yönelik görüşleri	Eğitim-Öğretim Sürecine etkileri	Zaman ve mekân sorununu ortadan kaldırması	8
			Eğitimde maliyetin düşmesi	5
			Eğitimin sekteye uğramasını engellemesi	4
			7/24 eğitim imkânı sunma	4
			İleride yaşanabilecek bir olumsuz duruma karşı tecrübe kazandırması	2
	Avantajlarına yönelik görüşleri	Öğretmen ve öğrencilerin sağlıklarına yönelik etkileri	Covid-19’dan korunmayı sağlaması	5

Tablo 4 (Devam). Covid-19 Salgınında Uygulanan Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Avantaj ve Dezavantajlarına Yönelik Görüşleri

Tema		Alt Temalar	Kodlar	f
		Öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki etkileri	Öğretmen ve öğrencilerin teknolojiyi daha fazla kullanmasını sağlama	9
			Bireysel öğrenme alışkanlığı kazandırma	3
			Özel durumunu olup okula gelemeyen öğrencilerin derse katılımını sağlaması	2
			Tablet ve telefon gibi cihazların yetersiz kalması	1
	Dezavantajların a yönelik görüşleri	Eğitim-Öğretim Sürecine etkileri	Derslerin verimli yapılamaması	6
			Teknik ve bağlantı sorunlar yaşanması	5
			Avantajının olmaması	3
			Kalıcı öğrenme sağlanamaması	2
			Eğitimde fırsat eşitsizliği oluşturmaları	2
			Yaparak yaşayarak öğrenme imkânı sunmaması	2
			Okula uyum sorunu yaşanması	2
		Sağlık açısından etkileri	Fiziksel gelişimlerin olumsuz etkilenmesi	5
			Sosyal, zihinsel ve psikolojik olarak olumsuz etkilenilmesi	3
		Öğretmenler ve öğrenciler üzerindeki etkileri	İletişim sorunuyla karşılaşılması	8
			Öğrencilerin derse katılım sağlamaması	7
			Öğrencilerin odaklanma sorunu yaşaması	5
			Öğretmenlerin geri dönüt alınamaması	3
			Teknoloji bağımlılığının artması	2

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının avantajlarına yönelik görüşleri; eğitim-öğretim sürecine etkileri, öğretmen ve öğrencilerin sağlıklarına yönelik etkileri, öğretmen ve öğrenciler üzerindeki etkileri olarak ifade edilmiştir.

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının eğitim-öğretim sürecine etkilerine yönelik avantajlarını; zaman ve mekân sorununu, ortadan kaldırması, eğitimin sekteye uğramasının engellenmesi, eğitimde maliyeti düşürme, 7/24 eğitim imkânı sunma, ileride yaşanabilecek bir olumsuz duruma karşı tecrübe kazandırdı şeklinde vurgulamışlardır. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö3K: “Aşırı bir avantajı olduğunu düşünmüyorum. Sadece hastalık zamanında işe dışarı çıkmadan gitme imkânı sağladı böylelikle hastalıktan uzak kaldık...”

Ö5E: “Uzaktan eğitim doğru ve tam kullanılabilseydi çok fazla avantajı olabilirdi. Yine avantajları fardı fakat biz bunların sayısını arttırabilirdik. Yine de okula gidip gelme, eğitimde ek maliyetlerin azaltılması, okulların ihtiyaçlarının azalması örneğin elektrik su faturalarının olmaması eğitimde maliyeti ciddi manada azalttı. Bu büyük bir avantajdı...”

Ö7K: “7/24 eğitim imkânı sağlıyordu. Klasik eğitim sisteminin getirdiği ek maliyetler ortadan kaldırılıyordu...”

Ö9E: “Zamana ve mekâna bağlı olmadan eğitim yapabildik. Uzaktan eğitimin okul mekânından ve okul saatlerinden arınarak eğitimin özgür saatlerde özgür alanlarda yapılmasını sağladığını söyleyebilirim. Bu sayede bilgiye olan erişimi hızlandırdı...”

Ö20K: “İnsanlar interneti çok güzel öğrendi. Daha önce programda çevrimiçi eğitim yoktu. Herkes yeni program öğrendi...”

Ö25E: “Bu dönemde eğitim sektöre uğratılmamaya çalışıldı ve uzaktan eğitim sayesinde bu başarıldı, eğitim devam etti...”

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının sağlık açısından avantajlarına yönelik görüşlerini Covid-19’dan korunmayı sağlama olarak bildirmişlerdir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin düşüncelerini şöyledir:

Ö21K: “Uzaktan eğitim, Covid-19’dan korunmada temas konusunda çok yararlı oldu gerçekten. Öğrencilerle öğrenciler ya da öğrencilerle öğretmenler aynı ortamda bulunmadığı için bulaşmaların önüne geçme konusunda avantajlı oldu...”

Ö26E: “Covid-19 özellikle ilk yayılmaya başladığı zamanda herkesi korkutan, ailelerimizi daha fazla düşünme ihtiyacı hissettiren bir hastalıktı. Hepimiz korkuyorduk. Uzaktan eğitim ile sosyal izolasyon geçirebildik ve hastalık bulaşma riski olmadan katılım sağlayabilen öğrencilerle eğitim ve öğretime devam edebildik...”

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmen ve öğrencilerin üzerindeki avantajlarına yönelik görüşlerini; öğretmen ve öğrencilerin teknolojiyi daha fazla kullanmasını sağlama, bireysel öğrenme alışkanlığı kazandırma, özel durumunu olup okula gelemeyen öğrencilerin derse katılımını sağlama olarak ifade etmişlerdir. Bu konuda Sosyal Bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö12E: “Öğrenciler açıısından avantajlı oldu öğrenciler bireysel anlamda kendilerini geliştirdiler. Sınıfta kalabalıkla birlikte kolayca kaçan ya da kendini geliştirme fırsatı bulamayan öğrenciler yalnız kalınca kendileri başarmak zorunda hissetti ve bireysel öğrenme stilleri oluşturdular...”

Ö14E: “Teknolojik gelişmenin elbette avantajları olmalıdır. Ne kadar kötü bir teknolojik ürün olursa olsun, bir yerinden yararlı bir şey çıkarılabilir. Doğu bölgelerinin genelinde, batı bölgelerinin bazı yerlerinde yüz yüze derse gelemeyen özel durumu olan öğrenciler eğitim faaliyetlerine katılabilirler. Eğitimin sadece okula sınırlı olamayacağı anlaşılmış oldu...”

Ö18K: “Öğretmen pek çok şeyi süreç içinde öğrendi daha önce bilmiyordu, teknolojiyi kullanma ihtiyacı da hissetmiyordu. Süreç uzun devam ettiği için teknoloji ile hiç alakası olmayan öğretmen bile süreç içinde teknolojiyi öğrendi. Yani kervan yolda düzüldü. Farklı etkinlikler, web2 araçları kullanılmaya başlandı ve süreç sonunda yüz yüze eğitimde de kullanılmaya devam etti...”

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının eğitim-öğretim sürecine etki eden dezavantajlarına yönelik görüşleri; tablet ve telefon gibi cihazların yetersiz kalması, avantajının olmaması, kalıcı öğrenme sağlanamaması, derslerin verimli yapılamaması, eğitimde fırsat eşitsizliği oluşması, yaparak yaşayarak öğrenme imkânı sunmaması, teknik ve bağlantı sorunlar yaşanması olarak belirtmişlerdir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö10K: “Maddi imkân ve koşullar her birey için eşit değildir. Eğitim ise her bireyin hakkıdır. Bu imkândan birey faydalanamıyor ise eğitimde de aksamaların meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bu noktada en büyük dezavantajın eğitimde fırsat eşitsizliğini oluşturduğunu söyleyebilirim...”

Ö13K: “Uzaktan eğitimde herkese ulaşamadı yani bu imkânsızdı. Bu yüzden herkese yeteri kadar eğitim verilemedi. Verilen eğitimler de yüz yüze olduğu zaman gibi verimli olamadı bu yüzden ne kalıcı öğrenmeler sağlandı ne de eğitimden verim alabildik...”

Ö22E: “Pek çok dezavantaj olduğunu hep birlikte gördük aslında ama bunlardan en göze batan, en çok eğitimi aksatan olumsuzluğunu teknik problemler olarak gözlemledim ben. Teknik eksiklikler dersin yapılamamasına, dersin çok kopmasına neden oldu...”

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının sağlık açısından etki eden dezavantajlarına yönelik görüşlerini; fiziksel gelişimlerin olumsuz etkilenmesi, sosyal, zihinsel ve psikolojik olarak olumsuz etkilenilmesi olarak açıklamışlardır. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö8E: “Çocuklar gün boyu ekran başındaydı, ne bir hareket etme istekleri kaldı ne de oturdukları yerden kalkma istekleri. Ekran başında otururken de yanlışı oturdu, ekrana çok yakından baktı yani vücutlarında kalıcı fiziksel hasarlar oluşmasına neden oldu bu süreç maalesef...”

Ö18K: “ Ekran bağımlılığı en önemli dezavantajlarından biri oldu. Peki neden? Çünkü çocuklar ekrana her gün uzun süreli bakınca göz sorunları yaşadı ve bu göz problemlerinin büyüklüğü ilerleyen zamanlarda daha fazla olacak. Küçük yaş gruplarında göz problemleri, büyük yaş gruplarında da davranış bozuklukları, sosyal, zihinsel ve psikolojik olumsuz etkiler görülmeye başladı.”

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının öğretmen ve öğrenciler üzerindeki dezavantajlarına yönelik görüşlerini; iletişim sorunuyla karşılaşılması, geri dönüt alınamaması, öğrencilerin derse katılım sağlamaması, teknoloji bağımlılığının artması, öğrencilerin odaklanma sorunu yaşaması konusunda aktarmışlardır. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö5E: “Sistemi çalıştıramadık. Hem öğretmenler hem öğrenciler hem de MEB. İletişim kuramadık. İşleyen bir sistem olsaydı bu kadar yorulmazdık...”

Ö7K: “Uzaktan eğitim sürecinde yüz yüze eğitim olmadığı için öğrencilerle iletişim kurulamadı. Yani sistemde öğrencilerin görüntülerini kapatması, açmasını istediğimiz zaman bile açmamalarını sağlıklı bir iletişim kurdurmadı. Uzaktan eğitim araçlarında öğretmenlerin iletişim kurmalarını sağlayacak sistemler geliştirilmeliydi. Mesela öğrencilerin ekranının açık kalması zorunlu olacak şekilde olsaydı belki bu dezavantaj oluşmazdı...”

Ö16E: “Uzaktan eğitimin, en büyük dezavantajını eğitim- öğretim süreci boyunca geri dönütün sağlanamaması olarak değerlendiriyorum. Geri dönüt verebileceğimiz bir ortam oluşmadı öğrenciler dönüt alabilecek durumda değildi. Bize bu imkânı sağlamadı büyük bir eksiklik...”

1.3. COVID-19 SALGINI SONRASINDA UZAKTAN EĞİTİMİN KULLANILABİLİRLİĞİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Tablo 5’te Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliğine yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 5. Covid-19 Salgını Sonrasında Uzaktan Eğitimin Kullanılabilirliğine Yönelik Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f
Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Covid-19 Salgını Sonrasında Uzaktan Eğitimin Kullanılabilirliğine Yönelik Görüşleri	Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitimlerinin Kullanılabilirliğine yönelik Görüşleri	Eğitime ulaşmada kolaylık sağlanması	15
		Öğretmenlerin hizmet içi eğitimlere katılımlarını arttırması	9
		Öğretmenlere hizmet içi eğitimlerde ulaşım kolaylığı sağlanması	5
		Maliyeti azaltması	5
		Esnek eğitim saatleri sağlanması	3
		Öğretmenlerin şehirlerarası hizmet içi eğitimlerden yararlanmasının sağlanması	1
	Örgün Eğitimde Kullanılabilirliğine Yönelik Görüşleri	Kullanılabilir bir yönünün olmaması	8
		Eğitimde telafi imkânı sağlanması	5
		Öğrenciler adapte olunca eğitimde kolaylık sağlanması	4
		Devletin her okula aynı alt yapıyı sağlanması	3
		Eğitimde maliyeti düşürmesi	2
		Büyük yaş gruplarında uygulanması	2
		Sınavlara girmede kolaylık sağlanması	1
	Kursların Kullanılabilirliğine yönelik Görüşleri	Eğitime ulaşmada kolaylık sağlanması	13
		Öğrenmede çeşitlilik oluşturmaları	7
		Eğitimde ulaşılabilirliğin sağlanması	5
		Kurslara katılmada maliyeti azaltması	5
		Her ilin aynı imkânda kurslara sahip olmasını sağlanması	1

Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliğine yönelik görüşlerini; ulaşım kolaylığı sağlanması, maliyeti azaltma, alınan hizmet içi eğitim sayısını arttırması, eğitime ulaşmada kolaylık sağlanması, iller arası hizmet içi eğitimde eşitsizliği ortadan kaldırması, esnek eğitim saatleri sağlanması olarak belirtmişlerdir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö7K: “Ek destek eğitimlerde eğitim sayısını arttırdığı için kullanılabilirliğinin olduğunu düşünüyorum...”

Ö8E: “Öğretmenlere yönelik eğitim açısından kullanılabilirliği fazla. Daha fazla eğitim olanağı sunuyor daha kolay ulaşıyoruz katılmak istediğimiz eğitimlere...”

Ö14E: “Hizmet içi eğitimler ödenek verilmediği takdirde masraflı olabiliyor. Kendimizi geliştirmek, çağa ayak uydurmak için eğitim almaya devam etmemiz de gerekiyor. Eğitimlere aile bütçesinden fazla pay ayırmadan devam edebiliyor olmak uzaktan eğitimin bana göre en büyük kullanılabilirliği...”

Ö18K: “Şöyle olabilir, uzaktan eğitimin her şehirde her imkân aynı değil uzaktan eğitim ile başka ildeki iyi hocaların eğitimlerini giderek değil uzaktan kolayca almayı isterim. Bu durum uzaktan eğitimi çok kullanılır yapıyor...”

Ö19K: “Özellikle de öğretmen eğitiminde kullanılmalı. Hizmet içi eğitimlerde uzaktan eğitimin kullanılması ile daha çok öğretmen bu eğitimlere ulaşabilir hale geldi. Esnek eğitim saatleri ile öğretmenlerin işi çok daha kolay oldu...”

Ö21K: “Öğretmenler meslek içerisinde pek çok eğitim alıyorlar. Bu eğitimlerin uzaktan eğitime dönüşmesi daha fazla eğitime katılabilmemizi sağlar. Öğretmenler için kullanılabilir yönü var...”

Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliğine yönelik görüşlerini; devletin her okula aynı alt yapıyı sağlaması, kullanılabilir bir yönünün olmaması, öğrenciler adapte olunca eğitimde kolaylık sağlaması, eğitimde telafi imkânı sağlaması, eğitimde maliyeti düşürmesi, büyük yaş gruplarında uygulanması konusunda vurgulamışlardır. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö1K: “Örgün eğitimde kullanılabilir bir yönünün olduğunu kesinlikle düşünmüyorum...”

Ö11K: “Yüksek yaş gruplarında kullanım alanı arttırılmalı. Böylece daha çeşitli eğitimleri daha çeşitli öğretmenlerden alabilirler. Bu yüzden örgün eğitim açısından değerlendirdiğimde yüksek yaş gruplarında daha kullanılabilir olduğunu söyleyebilirim...”

Ö12E: “Uzaktan eğitim uygulaması sistem olarak artık oturdu, ben böyle düşünüyorum. Devletin bu sistemin alt yapısını her okulda aynı şekilde tamamladığında öğrencilerin açısından kullanılabilir olduğunu görüyorum...”

Ö15E: “Örgün eğitimde, uzaktan eğitim yüz yüze eğitimin yerini tutamaz. Öğretmen dokunamadığı sürece ekrandan faydalı olamaz. Kullanılabilir yönü yok bence...”

Ö13K örgün eğitimde kullanılabilirliğine yönelik görüşünü sınavlara kolaylık sağlama olarak şu şekilde ifade etmiştir:

Ö13K: “Uzaktan eğitimin örgün eğitimde kullanılabilirliği oldu. Örneğin her sınava giriş kolaylaştı. Bu ileride daha da yaygınlaşarak her kademedede kullanılabilir...”

Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliğine yönelik görüşlerini; öğrenmede çeşitlilik oluşturmaları, kurslara katılmada maliyeti azaltması, eğitime ulaşmada kolaylık sağlaması, her ilin aynı imkânda kurslara sahip olmasını sağlaması, eğitimde ulaşılabilirliğin sağlanması olarak belirtmişlerdir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö3K: “Belirli gün ve saatlerde uzaktan eğitim yapılması eğitimde maliyeti düşürüyor böylece daha fazla kişi daha fazla kursa erişme imkânı yakalayabilir. Böylece eğitime daha kolay ulaşılır bu iyi bir kullanılabilirlik.”

Ö4E: “Uzaktan eğitimle sadece bulunduğumuz şehirlerdeki değil tüm şehirlerde açılan kurslara katılım sağlanabilir. Böylece kurslara katılmak alışkanlık haline gelir, kişisel gelişim artar...”

Ö10K: “Teknolojinin kullanılmasıyla öğrenme çeşitliliği artmıştır. Öğrenme sınıf ortamından farklı ortamlara yayılmıştır. Kurslarda çeşitliliğin artması uzaktan eğitimin kullanılabilir alanını oluşturur...”

Ö16E: “Uzaktan eğitimin Covid-19 salgınından sonra özellikle de kurslarda kullanılması benim için son derece güzel bir uygulama oldu. Hem zaman tasarrufu hem de birçok kaynağın israfını engelledi...”

1.4. GELECEKTE BENZER BİR SALGIN YAŞANMASI DURUMUNDA EĞİTİM SİSTEMİNİN NASIL ETKİLENECEĞİNE YÖNELİK GÖRÜŞLERİ

Tablo 6’te gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sisteminin nasıl etkileneceğine yönelik görüşleri yer almaktadır.

Tablo 6. Gelecekte Benzer Bir Salgın Yaşanması Durumunda Eğitim Sisteminin Nasıl Etkileneceğine Yönelik Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f
Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sisteminin nasıl etkileneceğine yönelik görüşleri	Eğitim-Öğretim Sürecine Yönelik Etkileri	Yeni eğitim-öğretim süreci tecrübe edildiği için uzaktan eğitime uyum sağlanması	14
		Alt yapı sorunlarının giderilmesi ile daha devamlı bir eğitim sürecinin gerçekleştirilmesi	7
		Eğitim- öğretim sürecini olumsuz etkilediğin düşünülmesi	6
		Salgın sürecinde bilinç arttığı için daha doğru bir uzaktan eğitim sürecinin yaşanılması	4
		Korkusuz ve endişesiz bir eğitim sürecinin devam ettirilmesi	3
		Eğitim platform çeşitliliği artırılarak devam edilmesi	2

Tablo 6 (Devam). Gelecekte Benzer Bir Salgın Yaşanması Durumunda Eğitim Sisteminin Nasıl Etkileneceğine Yönelik Görüşleri

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f
		Eğitim- öğretimin tamamen internete dayalı şekillenmesi	1
	Öğretmenler- Öğrencilere Yönelik Etkileri	Süreç tecrübe edildiği için öğretmen ve öğrencilerin gelecekteki bir salgında daha verimli bir süreç geçirebilmesi	15
		Uzaktan eğitime daha fazla öğrencinin katılımının sağlanması	8
		Daha donanımlı personel ile daha kaliteli eğitim verilebilmesi	7
		Öğretmen ve öğrencilerin yine verimsiz bir eğitim-öğretim süreci geçireceğinin düşünülmesi	6
		Teknolojinin daha doğru kullanılarak öğretmenlerin eğitime daha hâkim olması	4
		Öğretmen, öğrenci ve velilerin birlikte hareket etmesinin sağlanması	2
		Uzaktan eğitim sürecinden öğretmen ve öğrencilerin olumlu etkilenmesi	2
		Öğrencilerin sadece ders ile ilgilenebilecekleri bir sistemin kurulması	1

Gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim-öğretim sürecinin sisteminin nasıl etkileneceğine yönelik görüşlerini; yeni eğitim-öğretim süreci tecrübe edildiği için uzaktan eğitime uyum sağlanması, alt yapı sorunlarının giderilmesi ile daha devamlı bir eğitim sürecinin gerçekleştirilmesi, eğitim- öğretim sürecini olumsuz etkilediğın düşünülmesi, salgın sürecinde bilinç arttığı için daha doğru bir uzaktan eğitim sürecinin yaşanılması, korkusuz ve endişesiz bir eğitim sürecinin devam ettirilmesi, eğitim platform çeşitliliği arttırılarak devam edilmesi, eğitim-öğretimin tamamen internete dayalı şekillenmesi olarak ifade etmişlerdir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö6K: “Bu bizim için tecrübe oldu. Umarım olmaz ama nelerin nasıl değişeceğini gördük. Belki Zoom değil de farklı programlarla öğrencilerin farklı yerlere girmesi engellenebilir...”

Ö9E: “Daha hazırlıklı yakalanacağımızı düşünüyorum. Salgın başındaki o endişenin, kararsızlıkların olmayacağı kanaatindeyim...”

Ö10K: “Covid-19 salgınıyla birlikte uzaktan eğitime bakış açısı değişmiştir. Uzaktan eğitim konusunda bilinç artmıştır. Olası bir salgın durumunda daha fazla bireye ulaşılabilecek ve şu anki durumdan daha fazla ilerleme katetebileceğimizi düşünüyorum...”

Ö12E: “Bir sistem oturtuldu ve bu sistemin daha da geliştirilebileceğini, bir salgın olması durumunda daha alt yapılı, ülke geneline yayılmış, her kesimin kullanabildiği bir sistem olacağını, daha bilinçli ve ne yapacağını bildiği için daha düzenli bir süreç olacağını düşünüyorum...”

Ö20K: “Gelecekte böyle bir durum olursa eğitim yine uzaktan verilir. Bu sefer sağlam alt yapı olmalı, gökten inme olmamalı, tedbirli yaklaşılmalı...”

Ö25E: “Daha önce tecrübe edildiği üzere, alt yapının daha hazır olmasıyla daha bilinen bir sürece girerek daha kaliteli bir eğitim verebiliriz...”

Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim-öğretim sürecinin sisteminin nasıl etkileneceğine yönelik görüşlerini olumsuz etkileneceği şeklinde belirtmiştir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö4E: “Türkiye açısından, MEB dünya üzerinde eğitim verebilmiş sayılı bakanlıklardan biri ama diğer ülkelere fark atamadık bir daha olursa bize felaket olur. Keşke öğrenciler bu salgında da salgın başlangıcında kaldıkları sınıf kademesinde kalsaydı...”

Ö13K: “Eğitim sistemi daha kötüye gider ve hiçbir olumlu etkisi yok...”

Ö18K: “Gelecekte salgının etkilerini daha görmedik. Davranış problemleri çıkacak. Yine aynı problemleri yaşıyoruz. Bu salgında web2 meşhurdur yeni stiller oluşturuldu. Uzaktan dersler, sınava hazırlanmalar çok popüler oldu. Sonraki salgınlarda daha hazırlıklı olacağız ama yine de bizi değişen zaman hazırlıksız yakalayabilir. Teknoloji bu belli olmaz. Belki etkileşimli bir uzaktan eğitim süreci olabilir ama olumlu bir şeylerin olabileceğini asla düşünmüyorum...”

Gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda öğretmenler-öğrenciler üzerindeki etkilerine yönelik görüşlerini; süreç tecrübe edildiği için öğretmen ve öğrencilerin gelecekteki bir salgında daha verimli bir süreç geçirebilmesi, uzaktan eğitime daha fazla öğrencinin katılımının sağlanması, daha donanımlı personel ile daha kaliteli eğitim verileceği, teknolojinin daha doğru kullanılarak öğretmenlerin eğitime daha hâkim olması, öğretmen, öğrenci ve velilerin birlikte hareket etmesinin sağlanması, uzaktan eğitim sürecinden öğretmen ve öğrencilerin olumlu etkilenmesi, öğrencilerin sadece ders ile ilgilenebilecekleri bir sistemin kurulması olarak vurgulamışlardır. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö5E: “Artık devletimiz daha tecrübeli bu konuda. Yüce Allah tekrar yaşatmasın ama olursa daha etkili bir sistemde eğitim yapacağımızı düşünüyorum...”

Ö16E: “Gelecekte benzer bir salgın yaşandığında Covid-19 salgınında yaşananlar gibi hazırlıksız yakalanılmaz. Daha verimli, daha sağlam, daha profesyonel adımlar atılabilir...”

Ö17K: “Umarım böyle bir salgın bir daha yaşanmaz. Daha tecrübeli daha donanımlı olacağımız için çok daha rahat ve profesyonel olacağımıza eminim...”

Ö21K: “Yine salgın durumu yaşanırsa yine uzaktan eğitim kullanılabilir. Öğretmenler daha tecrübeli oldu. Öğrenciler ne yapacaklarını bilmiyorlardı, çocuklar da bu sistem hakkında fikir sahibi oldu. Herkes görevini daha iyi biliyor. Süreç yönetimi öğrenildi. Gelecekte benzer durumda gelecekte daha etkili uzaktan eğitim yapılabileceği görüşündeyim...”

Ö26E: “Uzaktan eğitim sürecine daha adapte olmuş bir şekilde devam edeceğimizi düşünüyorum ama dezavantajlı gruplar için yine aynı dezavantajlar yaşanacağı kanısındayım...”

Gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda öğretmenler-öğrencilere yönelik etkileri hakkındaki görüşlerini; öğretmen ve öğrencilerin yine verimsiz bir eğitim-öğretim süreci geçireceğinin düşünülmesi olarak ifade etmiştir. Bu konuda sosyal bilgiler öğretmenlerinin görüşleri şu şekildedir:

Ö8E: “Teknik problemlerin tekrar yaşanması durumunda pek fazla verim alabileceğimiz bir süreç olduğunu düşünmüyorum...”

Ö24E: “Berbat bir hal alırdı eğitim sistemi. Çünkü konfor alanından çıkmadan öğretmen ve öğrencilerden verim alınamaz...”

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgınında uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüş ve düşüncelerini belirlemeyi hedefleyen bu çalışmada çalışma grubunu oluşturan öğretmenlerin bakış açılarından; Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarının avantajları ve dezavantajlarına yönelik görüşleri, Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliğine yönelik görüşleri ve gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sisteminin nasıl etkileneceğine yönelik görüşleri değerlendirilmiştir.

Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşleri; öğretmenler, teknik problemler, öğrenciler, iletişim ve Şanlıurfa kentine yönelik olarak belirtmişlerdir. Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinin zorlu bir süreç olarak tamamlandığını ve uzaktan eğitim sürecinde yapılan eğitim-öğretimin verimsiz geçtiğini ifade ederken bazı sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sürecinde zamana ve mekâna bağlı kalmadan eğitim yapabilmeyi salgın sürecinde öğretmen, öğrenci ve velileri hastalığa karşı koruduğunu bu sebeple olumlu bir süreç yaşandığını vurgulamışlardır. Yüz yüze eğitimle yapılan kıyasa rağmen salgın sürecinde uzaktan eğitim, esnek öğrenme çözümlerinin geliştirilmesi için bir fırsat oluşturmuş ve eğitimin daha geniş bir kitlelere ulaşmalarını sağlamıştır (Tesar, 2020). Lee vd.'e (2014) göre teknolojinin yarattığı imkânlardan eğitimde yararlanılması, öğrencilerin öğrenme isteklerinin arttırılmasında ve öğrenme sonrası alınan dönüt üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Öğrencilerin öğrenmeye istekli olmaması, öğretmen ve velileri uzaktan eğitimde en fazla yoran unsur olarak belirtilmiştir (Lau ve Lee, 2021; Aliyyah vd., 2020). Can (2020), EBA uygulamasından gerçekleştirilen açık ve uzaktan eğitime erişimin yetersiz kaldığını, İmamoğlu ve İmamoğlu (2020) ise de uzaktan eğitimin sistemiyle alakalı öğretmenlerin yoğunlaştıkları ana sorunun öğrencilerin derslere ulaşmada erişim sorunu olduğuna dair fikir sunmuşlardır.

Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecini verimsiz bir süreç olarak değerlendirirken bazı öğretmenler hastalığın yayılmasını önlemede önemli bir adım olduğunu ifade etmişlerdir. Sosyal bilgiler öğretmenleri Covid-19 salgınında uzaktan eğitimin öğrencilerle yapılan yüz yüze eğitimler kadar başarılı olamadığını vurgulamışlardır. Kenan vd., (2021) sınıf öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada, salgın döneminde uygulanan uzaktan eğitim

sürecinin öğrencilerin rehavete kapılmasına sebep olduğunun, derslerin evden devam edilmesiyle öğrencilerin dikkat ve odak sorunlarını yaşadığının, okuldan uzaklaştığını bildirmiştir. Uzaktan eğitim süreci boyunca, öğretmenlerin internet bağlantısı, altyapı sorunu, öğrencilerle iletişim sorunu, öğrencilerin derse katılımının düşük olması ve okul yönetiminin baskısına maruz kalma gibi sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir. Todd (2020), hazırladığı araştırmada, internet bağlantı hızının düşük olması, öğrencilerin internet destekli eğitim almasını zorlaştırdığını ve öğrencilerin tablet, bilgisayar sahip olmaması, internet kota sorununun yaşanması öğrencilerin canlı derslere katılım oranlarını düşürdüğünü ifade etmiştir. Cardullo'a (2021) göre uzaktan eğitim ile yapılan dersler öğretmen-öğrenci iletişimini sınırlandırarak öğrencilerin öğretmenleriyle bağdaştırıcı ve güvenli bir iletişim geliştirmelerini zorlaştırmıştır. Öğretmenlerin, uzaktan eğitim sürecinde en çok sorun yaşadıkları konunun küçük yaş grubundaki öğrencilerle ders işlemek olduğunu belirtmişlerdir (Ayaz, 2021).

Sosyal bilgiler öğretmenleri, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecinin öğretmenler ve öğrenciler üzerinde etkilerini olumsuz olarak değerlendirmiş olup, öğretmenlerin teknolojik anlamda yetersiz kaldığını, öğrencilerin ise derse katılımda ve derse odaklanmada sorunlar yaşadığını, sosyalleşmede olumsuz etkilendiğini ifade etmişlerdir. Balcı (2020), okulların kapatılmasının yalnızca eğitim-öğretim sürecini sekteye uğratmadığını; okulların kapatılmasının sınavların ertelenmeye gideceğini ya da iptal olacağını ifade etmiştir. Pınar ve Akgül'e (2020) göre; uzaktan eğitim öğrencilerin sosyalleşmede sorunlar yaşamasına, derslerin tamamıyla verimli geçmemesine, öğrencilerin dikkatlerin daha kısa sürede dağılmasına etki ettiğini belirtmişlerdir. Aji vd. (2020) ise Covid-19 salgınında öğretmen ve öğrencilerin derse motive olmalarında sorunlar yaşandığını tespit etmiştir. Sosyal bilgiler öğretmenleri teknik problemler açısından, Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecini alt yapı sorunlarının fazla olmasıyla, internetin çekmemesi, sınırsız internetin olmadığı evlerin olması gibi durumlarla açıklamış ve pek çok bağlantı sorununun yaşandığını, uzaktan eğitim yapılırken kullanılan EBA, Zoom, WhatsApp gibi uygulamaların takıldığını böylece derslerin aksadığını ifade etmişlerdir. Uzaktan eğitim uygulanırken iletişim problemlerinin yaşandığını, öğrencilerin okul kültüründen uzaklaştığını, iletişim kurmaktan kaçınıp ekrana bağlı bireyler arttığını gözlemlediklerini belirtmişlerdir. Kaplan ve Gülden'e (2021) göre, öğrencilerin derse katılımlarının az olması, uzaktan eğitim yapabilmek için gerekli olan alt yapının sağlanamaması, öğrencilerin maddi

imkânlarındaki değişiklikler, uzaktan eğitime katılımı etkili sebepler olarak açıklanmıştır. Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecini Şanlıurfa özelinde değerlendirdiklerinde, Şanlıurfa'nın elektrik kesintisi sorunu olduğunu, çocuk sayısının fazla olmasıyla derse katılımı gerekli olan araç gereçlerin yetersiz olduğunu ve mevsimlik işçi sorununun yüz yüzde eğitimde bile fazla olurken uzaktan eğitim sürecinde tamamen arttığını ifade etmişlerdir. Demir ve Özdaş (2020), yaptıkları çalışmada Covid-19 salgın sürecindeki uzaktan eğitim faaliyetlerinde katılım, alt yapı, haberleşme, planlama, belirsizlik ve EBA platformu ile ilgili sorunlarla karşılaştıkları sonucuna varmışlardır.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgınında uzaktan eğitim uygulamalarının avantaj ve dezavantajları konusunda görüşleri alındığında; avantajlarının çok olmadığını; fakat salgın döneminde evlerden çıkmayı önlediği için sağlık açısından yararlı yanlarının olduğunu, öğretmen ve öğrencilerin yeni öğretim yöntem ve teknikleriyle tanıştığını, eğitimin okula alternatif bir ortamda yapılabilme imkânının görüldüğünü, eğitimde zaman ve mekân kavramlarının sorun olmaktan çıktığını avantaj olarak belirtmişlerdir. Tesar (2020) çalışmasında, tüm eksikliklere rağmen Covid-19 salgınında uzaktan eğitimin, esnek öğrenme fırsatlarının geliştirilmesi için bir çözüm oluşturmuş ve eğitimin daha geniş kitlelere ulaşmalarını sağladığını açıklamıştır. Dezavantajları konusunda görüşlerini ise çok olarak belirtip, okuldan kopmanın yaşandığını, öğrencilerin yüz yüze eğitime döndüklerinde odaklanma sorunu yaşadıklarını, derslerin verim ve kalitesinde ciddi düşüşlerin olduğunu, derslerde geri dönüt sorununun olmasını, öğrencilerle iletişim kurmanın zorlaştığını ve öğrencilerin derse katılmasında sıkıntılar yaşandığını, sosyal, zihinsel ve psikolojik sorunlarla birlikte fiziksel sorunların da oluştuğunu ifade etmişlerdir. UNESCO (2020) okulların kapanmasının fırsat eşitsizliğine yol açtığını ve eğitimin dezavantajlı bölgesinde eğitim gören öğrencilerin olumsuz etkileyeceğini bildirmiştir. Yıldırım (2020) çalışmasında, Covid-19 salgınında evlerinden çıkamayan öğretmenlerin çoğunun uzaktan eğitime yönelik ifadelerinin yeterli deneyim, bilgi ve zamanın olmadığı, yetersiz altyapı ve araç gereç eksikliği olduğunu belirtmiştir. Kuş vd., (2021) kırsal kesimde yaşayan öğrencilerin büyük çoğunluğunun uzaktan eğitime erişememe sebeplerini öğrenci ailelerinin, sosyo-ekonomik açıdan düzeyinin düşük olması, kullanabilecekleri bir internet altyapısının olmaması ve teknolojik aygıtların yetersizliği ya da altyapının yetersiz kalması olarak tespit edilmişlerdir

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliği hakkında; uzaktan eğitimin eğitimde maliyeti düşürmesi, eğitime ulaşmada kolaylık sağlaması, iller arasındaki fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırarak herkese eşit eğitim imkânı sunması, esnek çalışma saatleri sağlaması, eğitimde çeşitliliği arttırabilmesi sayesinde kullanılabilirliğinin olduğunu görüşlerinde belirtmişlerdir. Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri uzaktan eğitim sayesinde bazı büyük şehirlerdeki kaliteli eğitimlere ulaşım sıkıntısı yaşanmadan ulaşılabilirdiğini belirtmişlerdir. Ayrıca tüm hizmet içi eğitimlerde sadece eğitimin verildiği ildeki öğretmenlerin değil diğer illerdeki öğretmenlerin de katılım sağlamalarına imkân tanıyarak şehirlerarası fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırdığını ifade etmişlerdir. Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri hizmet içi eğitimlerin uzaktan eğitim sayesinde belli bir saat ve güne bağlı olmadan esnek eğitim saatleriyle sağlanabilmesinin büyük bir kolaylık olduğunu ifade etmişlerdir. Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri, dünyanın teknoloji çağını yaşadığını ve dinamik bir toplum için dinamik ve güncel eğitim kadrosunun oluşturulmasını gerektiğini, bunu yapabilmek için de öğretmenlerin durağan olmadan görev süreleri boyunca aktif şekilde eğitimler alması gerektiğini söylemiştir. Alınan veya alınacak eğitimlerin mesai saatlerini aksatmadan, eğitim- öğretim sürecini zora sokmadan tamamlanmasının derslerdeki verimlilik açısından çok önemli olduğunu ve uzaktan eğitimin hem eğitim çeşitliliği açısından hem de eğitimlere ulaşma açısından öğretmenlerin işini kolaylaştırdığını ifade etmişlerdir. Balaman ve Tiryaki (2021), uzaktan eğitimin kullanılabilirliğinin arttırılması için tespit edilen eksikliklerin giderilerek ileride yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitimin harmanlanarak eğitimde kullanılmasının gerekli olduğunu belirtmişlerdir.

Sosyal bilgiler öğretmenlerinin gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sisteminin nasıl etkileneceği ve nasıl şekilleneceği hakkındaki görüşleri; böyle bir olayın tekrar yaşanması durumunda artık öğretmen, öğrenci ve velilerin daha tecrübeli olduğu için sürecin daha verimli geçeceği, devletin altyapıdaki eksikleri gidererek derslere bağlanmada sorun yaşanmadan eğitimin devam ettirileceği, eğitimin yine sekteye uğratılmaması için tamamen internet tabanlı eğitimin yapılacağı, bu salgında kullanılan eğitim platformlarına yeni platformlar eklenerek eğitimde çeşitliliğinin arttırılacağı, öğretmenlerin teknoloji bilgilerinin artarak daha başarılı bir süreç geçeceği ve öğrencilerin derse katılmada ilgisinin artacağı, daha kaliteli ve sorunsuz bir sürecin yaşanacağı yönünde paylaşılmıştır. Bazı sosyal bilgiler öğretmenleri ise görüşlerinde böyle bir salgın yaşanması durumunda eğitimin çok olumsuz etkileneceği ve bu salgından

daha kötü sonuçlar doğuracağını aktarmışlardır. Er (2020), gelecekte yine bir salgın dönemi yaşanması halinde, öğrencilerin daha kaliteli bir uzaktan eğitim süreci geçirebilmeleri için uzaktan eğitime yönelik destek hizmetler verilebileceğini ve teknolojik altyapı olanaklarının iyileştirilerek, alternatif çözümlerin geliştirilebileceğini vurgulamıştır.

Covid-19 salgınının öğrenciler üzerindeki etkileri olarak; öğrencilerin okuldan uzaklaşması, eğitim öğretim sürecinin aksamaması, öğrencilerde olumsuz pedagojik etki ve motivasyon oluşturmaması ile öğrenciler arasında fırsat eşitsizliği oluşturmuş olduğunu ifade etmişlerdir. İnci ve Kuzu (2020) ilköğretim öğrencilerinin salgın döneminde uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları psikolojik etkileri araştırmak için hazırladıkları çalışmada veli görüşlerini almış ve uzaktan eğitim süreci sonunda öğrencilerin sorumluluklarını yerine getirmeme, verilen görevleri üstlenmeme, bıkkınlık, kâbus görme, sosyalleşmeden korkma gibi sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır. Okul kapanmalarının fırsat eşitliğini bozduğunu ve uzaktan eğitimin dezavantajlı öğrencileri olumsuz etkileyeceğini bildirmiştir (Bozkurt, 2022). Kaplan ve Gülten'e (2021) göre, uzaktan eğitime öğrencilerin tamamının katılamaması, uzaktan eğitime katılan öğrencilerin derse katılımlarının yetersiz olması, teknolojik alt yapının yetersizliği, öğrencilerin sosyo-ekonomik durumlarındaki farklılıklar öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine katılımı etkilediğini belirtmiştir. Uzaktan eğitimle ilgili yapılan çalışmalarda, Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimin harmanlanarak uygulandığı dönemlerde öğrencilerin haftada iki gün okula gitmesinin, okula gitmediği günler evde olmasının öğrencilerde uyku, yeme, içme bozukluğu yarattığı, öğrencilerde ekrana bakma süresindeki artıştan kaynaklı baş ağrıların arttığı, konsantre olmada ciddi sorunlar yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz vd., 2020; Arslan vd., 2021; Dursun, 2021). Uçkaç'ın (2020) yaptığı çalışmada öğrencilerin uzaktan eğitim sırasında alt yapıya dair sorunlar yaşaması, öğrencilerde uzaktan eğitimin sağlıklı yönetilemediği sonucuna ulaşmıştır.

Araştırmadan elde edilen bulgulara dayalı olarak araştırmaya yönelik şu öneriler getirilebilir.

- Öğretmenlerin uzaktan eğitime yönelik hizmet içi eğitimler, kurslar alması sağlanarak uzaktan eğitimin kullanılabilirliği artırılabilir.

- Öğretmenlere belli aralıklarla web tabanlı öğrenme sınavları uygulanarak, her kademden öğretmenin teknoloji ile ilgisinin olması sağlanabilir.
- Öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde ders devam zorunluluğu getirilerek derslerin daha işlevsel hale getirilmesi sağlanabilir.
- Eğitim müfredatına ilkökul kademesinden olmak üzere dijital içerik geliştirme kazanımları eklenerek bu konudaki yeterlilik arttırılabilir.
- MEB şehirlerdeki alt yapı imkânlarını iyileştirerek, teknik sorunları en aza indirip, uzaktan eğitimi olumsuz etkileyecek teknik problemleri ortadan kaldırabilir.
- Yüz yüze eğitim ve uzaktan eğitim harmanlanarak salgın sonrası zamanlarda da kullanılarak uzaktan eğitimin, eğitim sistemine dahil edilmesi sağlanabilir. Bu sayede olası bir salgın anında öğretmen- öğrenci uzaktan eğitim sürecini tamamlamada eksiklikler yaşamayabilir.

KAYNAKÇA

- Ağır, F. (2007). *Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumlarının Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Balıkesir.
- Aji, K., W., Ardin, H. & Arifin, M. A. (2020). Blended Learning During Pandemic Corona Virus; Teachers' and Students' Perceptions. *IDEAS: Journal on English Language Teaching and Learning, Linguistics and Literature*, 1(8), pp. 632-646.
- Akpınar, Y. (2003). Öğretmenlerin Yeni Bilgi Teknolojileri Kullanımında Yükseköğretimin Etkisi: İstanbul Okulları Örneği. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 2(2), 79-96.
- Akdemir, Ö. (2011). Yükseköğretimimizde Uzaktan Eğitim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1(2), 69-71.
- Akkoyunlu, B. ve Bardakçı, S. (2020). "Pandemi Döneminde Uzaktan Eğitim" <https://portal.yokak.gov.tr/makale/pandemi-doneminde-uzaktan-egitim/#acil-uzaktanogretimin-degerlendirilme-sureci> (Erişim Tarihi: 03.12.2022).
- Akyürek, M. İ. (2020). Uzaktan Eğitim: Bir Alanyazın Taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 1-9.
- Alkan, C. (1987). *Uzaktan Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Alkan, C. (1997). *Eğitim Teknolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Arı, A. G. ve Kanat, M. H. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) Üzerine Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (Salgın Hastalıklar Özel Sayısı)*, 459-492.
- Arslan, A. (2006). Bilgisayar Destekli Eğitim Yapmaya İlişkin Tutum Ölçeği. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 24-33.
- Arslan G., Yıldırım, M., Tanhan, A., Buluş, M. ve Allen, K. (2020). Coronavirus Stress, Optimism-Pessimism, Psychological Inflexibility, and Psychological Health: Psychometric Properties of the Coronavirus Stress Measure. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(24), 23-39.
- Aslan, R. (2020). Tarihten Günümüze Epidemiler, Pandemiler ve Covid-19. *Göller Bölgesi Aylık Ekonomi ve Kültür Dergisi*, 8(85), 35-41.
- Ayaz Töral, D. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde 4-13 Yaş Grubu Öğrencilerine Yönelik Uzaktan Çalgı Öğretimine İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 21-43.
- Aydın, E. (2008). *Bulaşıcı Hastalıklar (Bakım ve Korunma)*. Ankara: Palme Yayınevi.
- Balcı, Y. ve Çetin, G. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecinin Türkiye'de İstihdama Etkileri ve Kamu Açısından Alınması Gereken Tedbirler. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 40-58.
- Balaman, F., Hanbay Tiryaki, S. (2021). Corona Virüs (Covid-19) Nedeniyle Mecburi Yürütülen Uzaktan Eğitim Hakkında Öğretmen Görüşleri. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 10(1), 52-55.
- Barut, L. (2015). *Fen ve Teknoloji Öğretmenlerinin Eğitimde Teknoloji Kullanımına Yönelik Tutumları ile Bilgisayar Özyeterlik Algıları Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Başak, G. Ö. K. ve Çakmak, E. K. (2020). Uzaktan Eğitimde Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Algısı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 28(5), 1915-1931.
- Başaran, M., Ülger, I. G., Demirtaş, M., Kara, E., Geyik, C. ve Vural, Ö. F. (2021). Uzaktan Eğitim Sürecinde Öğretmenlerin Teknoloji Kullanım Durumlarının

- İncelenmesi. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 17(37), 4619 – 4645.
- Baturay, M. H. (2010). Video Konferansla Pediatrik EKG Eğitimi Alan Tıp Eğitimcilerinin Memnuniyetleri ile Bu Teknolojiyi Benimseme Düzeyleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 145-160.
- Bawaneh, A. K. (2021). The Satisfaction Level of Undergraduate Science Students Towards Using E-learning and Virtual Classes in Exceptional Condition Covid19 Crisis. *Turkish Online Journal of Distance Education*, 22(1), 19-32.
- Baytekin, Ç. (2005). *Öğrenme Öğretme Teknikleri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Anı Yayınları.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Bozkurt, A. (2016). *Bağlantıcı Kitleli Açık Çevrimiçi Derslerde Etkileşim Örüntüleri ve Öğreten-Öğrenen Rollerinin Belirlenmesi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de Uzaktan Eğitimin Dünü, Bugünü ve Yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 85-124.
- Burkay, V. (2016). *Aristoteles’te Algı Kavramı*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Can, E. (2020). Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 11-53.
- Cardullo, V., Wang, C. H., Burton, M. & Dong, J. (2021). K-12 Teachers’ Remote Teaching Self-efficacy During The Pandemic. *Journal of Research in Innovative Teaching & Learning*, 14(1), 32-45.
- Çiftçi, E. ve Çoksüer, F. (2020). Yeni Koronavirüs Enfeksiyonu: COVID-19. *Flora Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji Dergisi*, 25(1), 9-18.
- Çilenti, K. (1979). *Eğitim Teknolojisi: Kavramlar-Araçlar ve Yöntemler*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Çoban, A. (2007). ‘‘Bilişim Teknolojilerinin Sosyal Yapı Üzerindeki Etkileri ve Eğitimdeki Yeri’’, Ankara: EDM Yayıncılık.
- Daugherty, M. & Funke, B. (1998). University Faculty and Student Perception of Webbased Instruction, *Journal of Distance Education*, 13(1), 21-39.
- Debes, G. (2021). Distance Learning in Higher Education during the COVID-19 Pandemic: Advantages and Disadvantages. *International Journal of Curriculum and Instruction*, 13(2), 1109-1118.
- De Luca, G., Van Kerckhove, K., Coletti, P., Poletto, C., Bossuyt, N. & Hens, N. (2018). The Impact of Regular School Closure on Seasonal Influenza Epidemics: A Data-driven Spatial Transmission Model for Belgium. *BMC Infectious Diseases*, 18(1), 29.
- Demir, E. (2015). Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39, 203-210.
- Demir, F. ve Özdaş, F. (2020). Covid-19 Sürecindeki Uzaktan Eğitime İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi. *Millî Eğitim Dergisi*, 49(1), 273-292.
- Dertli, G. (2021). *Yükseköğretim Kurumlarında Eğitim Teknolojileri Üzerine Yapılmış Çalışmaların Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Diğer, S. (2016). *Bilgisayar Destekli Eğitim ve Uzaktan Eğitime Genel Bir Bakış*. Adana: Akademik Bilişim.
- Doğan, S. ve Koçak, E. (2020). EBA Sistemi Bağlamında Uzaktan Eğitim Faaliyetleri

- Üzerine Bir İnceleme. *Journal of Economics and Social Research*, 7(14), 111- 124.
- Dryer, J. T., *Business Faculty Perspectives of Online Student Learning*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Master of Science in Educational Leadership and Technology, University of Arkansas, Arkansas.
- Emin Nur M. ve Altunel M. (2021). *Koronavirüs Sürecinde Türkiye'nin Uzaktan Eğitim Deneyimi* (1. Baskı). İstanbul: SETA Yayınları.
- Er Türküresin, H. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Yürütülen Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Öğretmen Adaylarının Görüşleri Bağlamında İncelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 51(233), 597-618.
- Erdem, A. R. (2005). *Etkili ve Verimli (Nitelikli) Eğitim*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Erden, M. (1996). *Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Ertürk, S. (2013). *Eğitimde "Program" Geliştirme*. Ankara: Edge Akademi Yayınları.
- Eygü, H. ve Karaman, S. (2013). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Memnuniyet Algıları Üzerine Bir Araştırma. *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(1), 36- 59.
- Garrison, D. R. (1993). Uzaktan Eğitimde Kalite ve Erişim: Teorik Hususlar. *Uzaktan Eğitimin Teorik İlkeleri*, 3(2), 9-21.
- Gilani, I. (2020). "Coronavirus Pandemic Reshaping Global Education System?", <https://www.aa.com.tr/en/education/coronavirus-pandemic-reshaping-globaleducationsystem/1771350> (Erişim Tarihi: 23.03.2020).
- Gökmen, Ö. F., Duman, İ. ve Horzum, M. B. (2016). Uzaktan Eğitimde Kuramlar, Değişimler ve Yeni Yönelimler. *Açık Öğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 29-51.
- Grix, J. (2010). *The Foundations Of Research*. London: Palgrave Macmillan.
- İmamoğlu, H. V. ve Siyimer-İmamoğlu, F. (2020). Coronavirüs Salgını ve Uzaktan Eğitim Süreci Hakkında Öğretmen Görüşleri: Şehit Bülent Yalçın Spor Lisesi ve Şehit Ertan Yılmaz Güzel Sanatlar Lisesi (Sinop) Örneği, *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(4), 742-761.
- İnci Kuzu, Ç. (2020). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan İlkokul Uzaktan Eğitim Programı (eba tv) ile İlgili Veli Görüşleri. *Milli Eğitim*, 49(1), 505-527.
- İşman, A. (2002). Sakarya İli Öğretmenlerinin Eğitim Teknolojileri Yönündeki Yeterlilikleri. *The Turkish Online Journey*, 9-12.
- İşman, A. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- İşman, A. (2008). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- İşman, A. (2008). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- İşman, A. (2011). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- İşman, A. (2011). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı*. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Kalman, R., Macias Esparza, M. & Weston, C. (2020). Student Views of the Online Learning Process during the Covid-19 Pandemic: A Comparison of Upper-Level and Entry-Level Undergraduate Perspectives. *Journal of Chemical Education*. 97 (9), 3353–3357.
- Kantos, E. Z., Yurttaş, A., Taşdan, M. ve Topçu, Z. (2022). Distance Education During the Covid-19 Pandemic from the Perspective of Both Sides of Accountability: Opinions of Teachers and Parents, *Education Quarterly Reviews*, 5(1), 432-448.
- Kaya, Z. (2002). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, Z. (2005). *Öğretim Teknolojileri ve Materyal Geliştirme*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kurt, K., Kandemir, M. A. ve Çelik, Y. (2021). Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan

- Eğitime İlişkin Sınıf Öğretmenlerinin Görüşleri. *Türkiye Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 6(1), 88-103.
- Keskin, M. ve Özer, D. (2020). Covid-19 Sürecinde Öğrencilerin Web Tabanlı Uzaktan Eğitime Yönelik Geri Bildirimlerinin Değerlendirilmesi. *İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 5(2), 59-67.
- Köstüklü, N. (2001). *Sosyal Bilimler ve Tarih Öğretimi*. Konya: Günay Matbaacılık.
- Kuş, Z., Mert, H. ve Boyraz, F. (2021). Covid-19 Salgını Süresince Eğitimde Fırsat Eşit(Siz)Liği: Kırsal Kesimdeki Öğretmen Ve Ebeveyn Görüşleri. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 11(2), 470-493.
- Lau, E. Y. H. & Lee, K. (2021). Parents' Views on Young Children's Distance Learning and Screen Time During COVID-19 Class Suspension in Hong Kong. *Early Education and Development*, 32(6), 863-880.
- Marshall, C. & Rossman, G. B. (2014). *Designing Qualitative ve Research*. New York: Sage.
- McDermott, J. (1981). *Technology: Theopiate of the Intellectuals. Tehnology and Man's Future*. New York: St. Martin's Press.
- Meydan, A. (2010). *Sosyal Bilgiler Disiplininde Coğrafyanın Yeri ve Önemi*. Ankara: Maya Akademi.
- Miles, M. B. & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative Data Analysis: An Expanded Sourcebook*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Natriello, G. (2005). Modest Changes, Revolutionary Possibilities: Distance Learning and The Future of Education. *Teachers College Record*, 107(8), 1885-1904.
- Nishiura, H. (2020). Backcalculating The Incidence of Infection with COVID-19 on The Diamond Princess. *Journal of Clinical Medicine*, 9(3), 657.
- Öner, S. ve Öner, M. (2022). Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarının Pandemi Döneminde Gerçekleşen Uzaktan Öğretmenlik Uygulamalarına Yönelik Görüşleri: Sorunlar, Öneriler ve Coğrafya Öğretiminde Materyal Kullanımı. *International Journal of Geography and Geography Education (IGGE)*, 45, 36-52.
- Özkoçak, V., Koç, F. ve Gültekin, T. (2020). Pandemilere Antropolojik Bakış: Koronavirüs (Covid-19) Örneği. *Electronic Turkish Studies*, 15(2), 1184-1195.
- Pala, A. (2006). İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerin Eğitim Teknolojilerine Yönelik Tutumları. *Celal Bayar Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*.16, 177-188.
- Pajares, M. F. (1992). Teachers' Beliefs and Educational Research: Cleaning up a Messy Construct. *Review of Educational Research*, 62(3), 307-332.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel Araştırma ve Değerlendirme Yöntemleri*, Ankara: Pegem Akademi.
- Pınar, M. A. ve Akgül, D. G. (2020). The Opinions of Secondary School Students About Giving Science Courses with Distance Education During the Covid-19 Pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10(2), 461-486.
- Rıza, E. T. (1997). *Eğitim Teknolojileri Uygulamaları*. İzmir: İzmir Anadolu Matbaası.
- Rumble, G. (1986). *The Planning and Management of Distance Education*. London: Croom Helm.
- Serçemeli, M. ve Kurnaz, E. (2020). Covid-19 Pandemi Döneminde Öğrencilerin Uzaktan Eğitim ve Uzaktan Muhasebe Eğitimine Yönelik Bakış Açıları Üzerine Bir Araştırma. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademik Araştırmalar Dergisi*, 4(1), 40-53.
- Saba, F. (2011). Distance Education in the United States: Past, Present, Future. *Educational Technology*, 51(6), 11-18.
- Shaikh, G. (2021). *Uzaktan Eğitim Sürecinde İngilizce Öğretmenlerinin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Artuklu Üniversitesi

- Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mardin.
- Sönmez, V. (1998). *Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Öğretmen Kılavuzu*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Şimşek, N. (2002). *Derste Eğitim Teknolojisi Kullanımı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Şendağ, S. ve Gedik, N. (2015). Yükseköğretim Dönüşümünün Eşiğinde Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Sorunları: Bir Model Önerisi. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(1), 70-91.
- Tay, B. (2010). *Sosyal Bilgiler Öğretiminin Dünü, Bugünü ve Yarını*. Ankara: Maya Akademi.
- T.C. Sağlık Bakanlığı Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü (2020). *Covid-19 (Sars-Cov-2 Enfeksiyonu) Genel Bilgiler, Epidemiyoloji ve Tanı* <https://covid19.saglik.gov.tr/Eklenti/39551/0/covid19rehberigenelbilgilerrepidemiyolojivetanipdf> (Erişim Tarihi 21.12.2022).
- Tesar, M. (2020). Towards a Post-Covid-19 ‘New Normality?’, Physical and Social Distancing, the Move to Online and Higher Education. *Policy Futures in Education*, 18(5), 556-559.
- Todd Watson, R. (2020). Teachers’ Perceptions Of The Shift From The Classroom To Online Teaching. *International Journal Of Tesol Studies*, 2(2), 4-6.
- Tomei, L. (2006). The Impact of Online Teaching on Faculty Load: Computing The İdeal Class Size for Online Courses. *Journal of Technology and Teacher Education*, 14(3), 531-541.
- Tuncer, M. ve Tanaş, R. (2011). Akademisyenlerin Uzaktan Eğitim Programlarına Yönelik Görüşlerinin Değerlendirilmesi (Fırat ve Tunceli Üniversiteleri Örneği). *İlköğretim Çevrimiçi*, 10(2), 776-784.
- Tuncer, Z. (2021). *Uzaktan Eğitimle Uygulamalı Ders Alan Öğrencilerin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüş ve Tutumlarının İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.
- Uçkaç, K. (2020). Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinde Covid-19 Pandemi Sürecine Bağlı Uzaktan Eğitimin Öğrenci Duygu ve Davranışları Üzerindeki Etkileri, *Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi*, 3(1), 1-11.
- Ural, M. N. (2015). Antik Yunan’da “Teknik”: Teknoloji Felsefesi Tarihine Genel Bir Bakış. *Mavi Atlas*, (4), 136-144.
- Usta, M, E. ve Boğa, F. (2021). Okul Yöneticilerinin Okul Yönetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Görüşleri. *Harran Maarif Dergisi*, 6(1), 18-49.
- Uşun, S. (2006). *Uzaktan Eğitim*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Uzunboylu, H. ve Tuncay, N. (2012). *Uzaktan Eğitimde Sanal Değişimler*. Ankara: Pegem Akademi.
- Verduin, J. R. & Clark, T. A. (1991). *Distance Education: The Foundations of Effective Practice*. San Francisco: Jossey-Bass.
- WHO (2020). *Covid-19 Salgını Güncel Veriler*. <https://www.euro.who.int/en/countries/turkey> (Erişim Tarihi 01.05.2022).
- (WHO). (2020). *Q and As on Covid-19 and Related Health Topics*. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus2019/question-and-answers-hub> (Erişim tarihi: 04.12.2020).
- Wingo, N. P., Ivankova, N. V. & Moss, J. A. (2017). Faculty Perceptions About Teaching Online: Exploring the Literature Using the Technology Acceptance Model as an Organizing Framework. *Online Learning*, 21(1), 15-35.
- Yalçın, H., Dai, H. ve Erkoç, E. (2020). Ebeveynlerin Virüs Salgınına İlişkin Duygu Durumları ve Çocuklara Etkileri. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(9), 128-142.

- Yenerer, T. *Uzaktan Eğitim Uygulamalarının Sınıf Öğretmenleri Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, S., Yıldırım, G., Çelik, E. ve Karaman, S. (2014). Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 365-370.
- Yıldırım, K. (2020). İstisnai Bir Uzaktan Eğitim-Öğretim Deneyiminin Öğrettikleri, *Alanyazın (Eğitim Bilimleri Eleştirel İnceleme Dergisi)*, 1(1), 7-15.
- Yıldız, M. (2015). *Uzaktan Eğitim Programlarında Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitime Yönelik Bilgi, İnanç ve Uygulamaları Arasındaki İlişkiler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yılmaz, H. (2012). *Öğretmenlerin Eğitimde Teknoloji Kullanımı Konusunda Tutumlarının Değerlendirilmesi (Şişli Endüstri Meslek Lisesi örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Yılmaz, E., Mutlu, H. ve Doğanay, G. (2020). *Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği*. Konya: Palet Yayınları.
- Yiğit, T., Bingöl, O., Armağan, H., Çolak, R., Aruğaslan, E., Yakut, G. ve Çivril, H. (2010). Öğrenci ve Öğretim Elemanının Uzaktan Eğitime Bakış Açısı. *Akademik Bilişim*, 10, 21-27.

EKLER

Ek 1: Uygulama İzin Belgesi

66247715
19.12.2022

T.C.
AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

19.12.2022

Sayı : E-70813604-100-148594
Konu : Araştırma İzni - Nazan ÖZKAN
KORKMAZ

ŞANLIURFA VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)
ŞANLIURFA

İlgi : 19.12.2022 tarihli ve 31709271-300-E.148228 sayılı yazı.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilgiler Eğitimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Nazan Özkan KORKMAZ'ın, *Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Sürecine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Şanlıurfa Örneği)* başlıklı tezi için yazımız ekinde belirtilen okullarda uygulama çalışması yapmak istediğine ilişkin ilgi yazı ve ekleri ilişikte gönderilmiştir. Bilgilerinizi ve izin verilip verilmeyeceğinin bildirilmesini arz ederim.

Prof.Dr. Murat PEKER
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:İlgi Yazı ve Ekleri (21 Sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: BS9KNANKEE

Belge Takip Adresi :
<https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5381&eD=BSFKNANLVU&eS=148594>

Adres: Afyon Kocatepe Üniversitesi Ahmet Necdet Sezer Kampüsü Rektörlük Binası B Blok Kat: I
Afyon
Telefon: 0272 218 11 95 - 0272 218 12 05 Faks: 0272 218 12 77
e-Posta: gensek@aku.edu.tr
Kep Adresi: aku@hs01.kep.tr

Bilgi için: Serpil Kılıç
Unvanı: Büro Personeli

Ek 1 (Devam): Uygulama İzin Belgesi

Ek 1 (Devam): Uygulama İzin Belgesi

Ek 2: Etik Kurul Onay Belgesi

Evrak Tarih ve Sayısı: 29.11.2022-143338

T.C. AFYON KOCATEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLERİ BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARLARI	
TOPLANTI SAYISI:11	KARAR TARİHİ: 25.11.2022
KARAR 2022/342	
Üniversitemiz Eğitim Fakültesi öğretim elemanı Prof. Dr. Ahmet Ali GAZEL tarafından yürütülen (Diğer Araştırmacılar: Nazan ÖZKAN KORKMAZ), "Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Sürecine İlişkin Görüşlerinin İncelenmesi (Şanlıurfa Örneği)" başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında kullanılacak veri toplama araçlarının, etik açıdan sakıncalı olmadığına, katılanların oy birliği ile karar verildi.	
ASLI GİBİDİR	
e-imzalıdır Prof. Dr. İsa SAĞBAŞ Sosyal ve Beşeri Bilimleri Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurul Başkanı	

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Evrak Doğrulaması <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5381&eD=BSPK6NZUNU&eS=143338> adresinden yapılabilir.

Ek 3: Görüşme Formu

Sevgili öğretmenler; bu görüşme formu sosyal bilgiler öğretmenlerinin Covid-19 salgınında uzaktan eğitim sürecine ilişkin görüş ve düşüncelerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Kişisel bilgileriniz ve görüşleriniz üçüncü şahıslarla kesinlikle paylaşılmayacak olup, ölçeğe vereceğiniz samimi cevaplar isimleriniz kullanılmadan bilimsel bir araştırmada yer alacaktır. İlginize teşekkür ederiz.

Sosyal bilgiler öğretmeni Nazan Özkan Korkmaz

Prof. Dr. Ahmet Ali Gazel

Cinsiyet: KadınErkek

Kıdem: 1-5 yıl:....5-10 yıl:....10-15 yıl:....15-20 yıl:....20 yıl ve üzeri:....

Öğrenim düzeyiniz: lisans () yüksek lisans () doktora () Görev yaptığınız okul türü:

Sorular

1. Covid-19 salgınında uygulanan uzaktan eğitim sürecini nasıl tanımlarsınız?

-Öğretmenler açısından değerlendiriniz.

-Teknik problemler açısından değerlendiriniz.

-Öğrenciler açısından değerlendiriniz.

-İletişim açısından değerlendiriniz.

-Şanlıurfa şehri özelinde değerlendiriniz.

2. Covid-19 salgınında uzaktan eğitim uygulamalarının avantajları konusunda görüşleriniz nelerdir?

3. Covid-19 salgınında uzaktan eğitim uygulamalarının dezavantajları konusunda görüşleriniz nelerdir?

4. Covid-19 salgını sonrasında uzaktan eğitimin kullanılabilirliği hakkında düşünceleriniz nelerdir? (Örgün eğitim, kurslar, öğretmenlere yönelik eğitimler açısından değerlendiriniz.)

5. Gelecekte benzer bir salgın yaşanması durumunda eğitim sisteminin nasıl etkileneceğini ve nasıl şekilleneceğini ön görüyorsunuz?